

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALLEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1886.

STOCKHOLM, 1888.
KONGL. BOKTRYCKERIET.
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

INLEDNING

TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2,
Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm
: P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.**

Täckningsår: 1861-1910.

**Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes
1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående
sinnessjukvården i riket året 1901**

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALLEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1886.

STOCKHOLM, 1888.
KONGL. BOKTRYCKERIET.
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Innehållsförteckning.

I.

Underdånig berättelse (sidd. V—XVI).

1. Sjukvård	sid. VI.
2. Självvård och undervisning	» X.
3. Byggnader m. m.	» XI.
4. Beklädnad, sängutredning, inventarier	» XIII.
5. Uppvärmning och lyshållning	» »
6. Mathållning och utspisning	» »
7. De sjukas sysselsättningar	» »
8. Utrymme	» XV.
9. Inkomster och utgifter	» »
10. Sinnessjuka och idioter i riket	» »
11. Skyddsföreningen för sinnessjuka	» XVI.

II.

Bilagor.

Bil. A. Redogörelse för sjukvården.	
Tab. 1. Vårdade sinnessjuka	sid. 1.
» 2. Sjukdomsformer	» 2.
» 3. Intagne	» »
» 4. Uppgift på de intagnes ålder vid sjukdomens början, jemte deras civilstånd	» 5.
» 5. Uppgift öfver sinnes- och nervsjukdom inom de intagnes slägt	» 6.
» 6. Antagliga sjukdomsorsaker	» 7.
» 7. Stånd och yrke	» 8.
» 8. Hemort	» 9.
» 9. Tillfrisknade	» 10.
» 10. Tillfriskningsprocenten under de senaste 10 åren	» 11.
» 11. Afidne	» 12.
» 12. Tillfälliga sjukdomar	» 14.
» 13. Befintliga sjuka den 31 December 1886 jemte uppgift om sjukdomens bestånd från dess uppkomst	» 15.
» 14. De sjukas fördelning	» 16.
» 15. Antal sjukplatser och underhållsdagar; medeltal sjuka för dag; kostnad för utspisning och läkemedel samt totalkostnad för sjukvården	» 17.
» 16. Tjenstemän och betjening	» 18.
Bil. B, C, D. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll sidd. 19—21.	
» E. Sammandrag af läkarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket	» 22.
» F. Vetenskapliga iakttagelser	» 24.

Table des Matières.

I.

Rapport au Roi (pages V—XVI).

1. Service médical	page VI.
2. Service religieux et enseignement	» X.
3. Bâtimens	» XI.
4. Vêtemens, garnitures de lit, meubles	» XIII.
5. Chauffage et éclairage	» »
6. Régime alimentaire	» »
7. Occupations	» »
8. Nombre des places	» XV.
9. Recettes et dépenses	» »
10. Aliénés et idiots du royaume	» »
11. Notices sur l'Association pour l'assistance des aliénés en dehors des institutions publiques	» XVI.

II.

Annexes.

Annexe A. Les détails du service médical.	
Tab. 1. Mouvement des aliénés dans les établissemens	page 1.
» 2. Formes morbides	» 2.
» 3. Admissions de l'année	» »
» 4. L'âge au commencement de la maladie et l'état civil des aliénés	» 5.
» 5. Maladies mentales et nerveuses parmi les parents des aliénés	» 6.
» 6. Causes probables des maladies	» 7.
» 7. Les aliénés par profession	» 8.
» 8. Les aliénés par domicile	» 9.
» 9. Guéris (par âge, par séjour à l'hôpital et par durée de la maladie)	» 10.
» 10. Relation pour cent des résultats du traitement pendant les derniers dix ans	» 11.
» 11. Décès (par âge, par séjour à l'hôpital, par durée et par nature de la maladie)	» 12.
» 12. Maladies intercurrentes	» 14.
» 13. Notice sur la durée de la maladie chez les aliénés, traités dans les établissemens le 31 Dec. 1886	» 15.
» 14. Classification des aliénés par rapport aux catégories de payement	» 16.
» 15. Nombre des places et des journées d'entretien; moyenne des malades par jour; frais d'alimentation, de médicaments, et frais totaux des établissemens	» 17.
» 16. Nombre des médecins, des surveillans et des gardes malades	» 18.
Annexes B, C, D. Etat financier; Recettes; Dépenses, Recapitulation de la situation	pages 19—21.
» E. Résumé des rapports des médecins sur les aliénés et les idiots du royaume	page 22.
» F. Observations scientifiques	» 24.

TILL KONUNGEN!

Den underdåniga berättelse rörande förvaltningen och verksamheten inom Rikets hospitalsväsen under år 1886, hvilken det åligger Medicinalstyrelsen i egenskap af öfverstyrelse öfver hospitalen att afgifva, får Medicinalstyrelsen härmed till Eders Kongl. Maj:t öfverlemnna. Den omfattar: redogörelse för *sjukvården* och dermed i sammanhang stående förhållanden; utdrag ur de af predikanterna afgifna berättelserna angående *själavård* och *undervisning*; uppgifter rörande *anstalternas byggnader och jorodområden*; om *utredning* i kläder och inventarier;

om *uppvärmning och lyshållning*; om *utrymme* vid de särskilda anstalterna. Dessutom innehåller berättelsen redogörelse för *Holmehus privata sjukvårdsanstalt* i Malmö för nerv- och sinnessjuka samt en kort redogörelse för *skyddsföreningens för sinnessjuka* verksamhet under redogörelseåret. Slutligen meddelas såsom Bilagor tabellriskiska öfversigter dels angående *sjukvården* och dermed sammanhängande förhållanden, dels rörande *inkomster* och *utgifter* för hospitals underhåll vidare uppgift angående *sinnessjuka och idioter* i riket samt af läkarne gjorda *vetenskapliga iakttagelser*.

1. Sjukvården.¹⁾

Sjukplatsernas antal vid alla hospitalen i riket uppgick vid redovisningsårets början till 2,257, mot 2,185 vid början af år 1885. Under loppet af året hafva tillkommit 20 platser inom mansafdelningen å Upsala hospital, alla beräknade för första klassens patienter. Sjukplatsernas antal å samtliga hospitalen uppgick alltså vid årets slut till 2,277, fördelade inom de särskilda anstalterna på följande sätt, nemligen å Stockholms hospital 265, Upsala 400, Nyköping 170, Vadstena 360, Vexjö 220, Visby 30, Lunds 354, Göteborgs 170, Hernösands 221, Malmö asyl 175 samt å Holmehus privatanstalt 12.

Under år 1886 *vårdades* å anstalterna för sinnessjuka tillsammans 2,922 (tab. 1), nemligen 1,498 män och 1,424 kvinnor, motsvarande 51,27 % af de förre och 48,96 % af de senare. Under år 1885 *vårdades* å samma anstalter tillsammans 2,881 sjuke eller 41 färre än under redovisningsåret.

Af de under året *vårdade* voro 2,181, nemligen 1,113 män och 1,068 kvinnor, motsvarande 74,6 % af de *vårdade, qvarliggande* från 1885.

Antalet under året *intagne* sjuke uppgick till 741, nemligen 385 män och 356 kvinnor, 51,95 % af de förre och 48,05 % af de senare. Under sistlidet år intogos tillsammans 744, hvadan alltså antalet *intagne* understiger föregående året med 3 sjuke.

Förhållandet mellan *intagne* och *vårdade* (tab. 1) eller omsättningens storlek inom de särskilda anstalterna visar att omsättningen varit lifligast vid Upsala hospital 37,94 %, Lund 30,05 % och Göteborg 29,55 % samt trögast vid Hernösands 16,60 % och Vadstena 18,04 % o. s. v.²⁾

Af de *vårdade affördes* inalles 664 nemligen 325 män och 339 kvinnor, motsvarande 22,7 % af de *vårdade*. Vid jämförelse mellan *intagne* och *afförde* visar sig att 77 flere blifvit *intagne* än *afförde*.

De till 1887 *qvarliggande* sjukes antal uppgick till 2,258, nemligen 1,173 män och 1,085 kvinnor, motsvarande 51,96 % af de förre och 48,05 % af de senare. Från 1885 till 1886 *qvarlägo* tillsammans 2,181.

Beträffande olika *sjukdomsformer* hos de under redovisningsåret *intagne*, utvisar tab. 2 följande: *Tungsinne* förekom hos 224, nemligen 81 män och 143 kvinnor, motsvarande tillsammans 30,23 % af alla *intagna*. Af samtliga *intagne* män förekom 21,53 % och af kvinnor 37,14 % behäftade med *tungsinne*, hvilken *sjukdomsform* alltså visat sig allmännare hos kvinnor.

Ursinne förekom hos 234 eller 31,45 % af de *intagne*; den förekom hos 32,96 % af samtliga *intagne* män och hos 30,90 % af *intagna* kvinnor.

Förryckthet förekom hos 154, nemligen 98 män och 56 kvinnor, motsvarande tillsammans 20,78 % af alla *intagna*; 25,45 % af *intagne* män och 15,73 % af *intagna* kvinnor.

Svagsinhet förekom hos 71 af de *intagna* nemligen 42 män och 29 kvinnor, tillsammans 9,54 % af alla *intagna*.

¹⁾ Referent Medicinalrådet Hallin.

²⁾ Malmö såsom varande asyl ingår ej i beräkningen.

Sinnessjukdom med förlamning uppträdde hos 34 intagna, 26 män och 8 kvinnor, tillsammans 3,59 % af alla intagne.

Sinnessjukdom med fallandesot förekom hos 15, 10 män och 5 kvinnor, tillsammans motsvarande 2,03 % af alla intagne.

För *fånighet* blefvo 8, 3 män och 5 kvinnor, intagne, motsvarande 1,08 % af alla intagna.

För *enkel sinnessjukdom* har, enl. tab. 3, 683 nemligen 345 män och 338 kvinnor varit intagne, motsvarande 92,17 % af alla intagne; 89,61 % af intagne män och 94,94 % af intagna kvinnor.

Öfrige i samma tab. upptagna sjukdomsformer, nemligen *sinnessjukdom med förlamning*, *sinnessjukdom med fallandesot* samt *fånighet* förekommo med inalles 58 fall, motsvarande 7,9 % af alla intagne.

Beträffande *aldern* hos de intagna visar tab. 3 att åldersperioden 26—30 företedde högsta antalet, nemligen 15,52 %, dernäst kom ålderskategorien 21—25 med 14,84 % och ålderskategorien 31—35 med 14,17 % o. s. v.

Tab. 3 visar äfven att sjukdomens *bestånd före intagningen* kunnat utrönas hos 722 eller 97,44 % af de intagna. Bland dessa hade sjukdomen hos 36,00 % uppträdt inom 3 månader före intagningen; hos 27,29 % hade den egt bestånd 3—12 månader före intagningen; hos 9,42 % från 1—2 år o. s. v.

Hos 721 bland de 741 intagne eller i 97,30 % har man kunnat bestämma antalet af *förutgångna anfall af sinnessjukdom* före intagningen, och hvaraf framgår att hos 70,32 % intet föregående sjukdomsfall förekommit; att hos 16,65 % uppträdt ett, hos 6,10 % två o. s. v. De för första gången uppträdande fallen förhålla sig till återfallen som 70,32 % till 29,68 %.

Af tab. 4, som utvisar *aldern då sinnessjukdom första gången uppträdt* framgår att de talrikaste fallen eller 17,41 % uppträdt under åldern 21—25; dernäst kommer åldern 26—30 med 17,14 %; 16—20 med 13,63 %; 31—35 med 11,21 % o. s. v.

Bland de för *sinnessjukdom i förening med förlamning* intagne sjuke förekommo 26 män och 8 kvinnor, och af männen voro 11 gifta och 15 ogifta. 8 af de gifta hade barn. Två kvinnor, som intagits för samma sjukdom, voro gifta och hade en af dem barn.

Beträffande de sjukas *civilstånd* visar sig af tab. 4 att bland samtliga 741 intagne 444, nemligen 246 män och 195 kvinnor, voro ogifta; 254, eller 127 män och 127 kvinnor, gifta; 10 voro enklingar och 31 enkor samt 2 män och 3 kvinnor fränskilda. I likhet med föregående år var antalet ogifta väsentligt öfvervägande de giftas antal, liksom ock, beträffande olika kategorier och kön bland ogifte, männen voro talrikare; deremot var bland de gifta förhållandet emellan man och kvinna enahanda, under det att föregående år kvinnornas antal här visat sig öfvervägande.

Såsom tab. 5 närmare utvisar har *sinnessjukdom* inom de *intagnes slägt* kunnat spåras i 274 och *nervsjukdom* i 9 fall, motsvarande respektive 36,98 % af de förre och 1,22 % af de senare, beräknadt i förhållande till samtliga intagna. *Sinnessjukdom* hos modern har förekommit med 7,29 %; hos fadern med 6,49 %, hos båda föräldrarna med 1,22 %; hos moderns föräldrar eller syskon med 7,42 %, hos fadrens föräldrar eller syskon med 4,72 %, hos den sjukas syskon med 9,85 %. Af *fallandesot* hafva förekommit 1 fall hos fader och 1 hos moder. *Hypokondri* eller *hysteri* hafva förekommit bland 2 män och 2 kvinnor hos den sjukas fader, samt hos 1 man och 1 kvinna hos den sjukas moder; beträffande 1 man hade dylik sjukdom förekommit hos båda föräldrarne.

Enligt hvad tab. 6 närmare utvisar, finnas särskilda sjukdomsorsaker angifna i 753 fall bland de intagne. Dervid förekommo yttre skador å hufvudet 19 gånger; inflammation af hjernan och dess hinnor samt hjernslag (hjernhemorrhagi) 5 gånger; *hysteri* och *chorea* 24 gånger; febrar 15 gånger; bleksot och blodbrist 21 gånger; syfilis 15 gånger; menstruationsrubbnings- och sjukdomar i qvinliga sexualorganen 7 gånger; hafvandeskap och barnsång samt digifning 31 gånger; sjelfbefläckelse 35 gånger; missbruk af spritdrycker 44 gånger; öfveranstängning, psykisk och kroppslig 34 gånger; religiös inflytelse 68 gånger; kärlek 54 gånger; husliga bekymmer, olyckor och motgångar 80 gånger; fattigdom och elände (*pauperism*) 21 gånger; häftig sinnesrörelse 39 gånger;

ärftliga anlag 141 gånger o. s. v. Såsom orsak till sinnessjukdom med förlamning förekommer missbruk af spritdrycker 2 gånger, oordentligt lefnadssätt 2 gånger, öfveransträngning 5 gånger; olyckor och motgångar 7 gånger o. s. v.

Tab. 7 upplyser angående de intagnes *stånd* och *yrke* att det öfvervägande antalet tillhört de jordbrukande klasserna. Om nemligen till dessa hänföras ej mindre jordbrukande ståndspersoner och bönder, jordtorpare, tjenare och daglönare uppgår antalet af hithörande intagne till 320, det är 43,19 % af alla intagna; i öfrigt förekomma 17 lärare; 18 civile embetsmän; 28 militärer; 7 prester; 9 studerande o. s. v.

Såsom närmare framgår af tab. 8 voro af de intagne 495 *bosatte på landet* och 246 *i stad*, mosvarande respektive 66,80 % å de förre och 33,20 % å de senare. I förhållande till folkmängden förekommer en på 7,862 af landsbygdens befolkning och en på 3,355 (mot respektive 1 på 7,121 och 1 på 3,870 under år 1885) af städernas, hvaraf synes fortfarande framgå, att sinnessjukdomar i betydligt öfvervägande grad förekommer bland städernas mot landets befolkning. Af de intagne tillhörde 79 Stockholms stad, 85 Malmöhus-, 57 Kristianstads-, 54 Göteborgs och Bohus- samt 46 Kopparbergs län.

Af tab. 9 framgår att inalles 286, nemligen 128 män och 158 qvinnor, från anstalterna under året af förts såsom *tillfrisknade*, samtliga afförde hade varit vårdade för enkel sinnessjukdom. Enär antalet denna kategori tillhörande å hospitalen under året vårdade uppgick till 2,594, utgöra sålunda de från *enkel sinnessjukdom tillfrisknade* 11,03 % af dithörande sjuke. Under år 1885 uppgick denna procent till 10,63 %, under år 1884 till 8,47 % o. s. v.

Antalet *tillfrisknade* i förhållande till *hela antalet vårdade* utgjorde 9,79 % eller i det närmaste lika med näst föregående år. Högsta antalet tillfrisknade visar Upsala hospital med 17,91 %, Lund med 12,31 %, Nyköping med 11,96 %, Visby med 10,00 % o. s. v. Holmehus privatanstalt uppvisar en utskrifningsprocent af 13,33 %.

Beträffande de tillfrisknades *ålder* tillhörde 16,43 % åldern 26—30 år; 15,04 % åldern 21—25 år; 10,49 % de båda ålderskategorierna 16—21 samt 36—40 år o. s. v.

Af de tillfrisknade hade 83,37 % vistats å anstalt mindre än 1 år; 10,84 % från 1—2 år, 1,40 % öfver 5 år o. s. v. Hos 16,44 % hade sjukdomen hos de tillfrisknade egt bestånd mindre än 3 månader; hos 51,06 % från 3—12 månader; hos 18,54 % från 1—2 år; hos 3,48 % från 2—3 å 3—4 år; hos 3,85 % öfver 5 år o. s. v.

Tab. 10 redogör för *tillfriskningsprocenten* beträffande de för enkel sinnessjukdom intagne, omfattande så väl hvart och ett af de senast förflutna 10 åren, som ock den sammanlagda tiden af en hel 10-årsperiod med särskildt afseende derpå, om sjukdomen egt bestånd under 2 eller öfver 2 år före intagningen. Af denna tabell visar sig, att medeltalet af tillfriskningsprocenten för åren 1877—1886 utgjorde 29,7 %; men att samma procent för sjuke, som intagits å hospital inom 2 år efter sjukdomens uppkomst uppgick till 38,8 %, under det att berörde procent för sjuke, hvars sjukdom egt bestånd mer än 2 år före intagningen nedgick till 8,7 %. Denna tillfriskningsprocent bland de intagne var i allmänhet störst under 1878 och minst 1884.

Enligt hvad tab. 11 närmare utvisar utgjorde antalet å anstalterna *aflidne* under 1886 tillsammans 139, deraf 70 män och 69 qvinnor, motsvarande 4,76 % af alla under året vårdade. Bland de aflidne hade 76,98 % vårdats för enkel sinnessjukdom; 17,26 % för sinnessjukdom med förlamning, 5,04 % för sinnessjukdom med fallandesot o. s. v. De talrikast förekommande dödsorsakerna voro akuta och kroniska lungsjukdomar, för hvilka respektive 20,14 % och 25,12 % dukat under. Af akuta sjukdomar i hjernan och dess hinnor hafva 16,54 % aflidit, mot 9,30 % år 1885.

Af *tillfälliga sjukdomar* hade, enligt hvad tab. 12 närmare utvisar, tillsammans 696 varit angripna, motsvarande en på nära 4,2 af de vårdade. Af olika sjukdomsformer har akut och kronisk magkatarr med 91 fall, tarminflammation och diarrhé med 95 fall; akut och kronisk lunginflammation med tillsammans 91 fall; luft-rörskatarr med 31 fall; bleksot och blodbrist med 19 fall; hjern- och hjernhinneinflammation hafva förekommit med 6 fall; af infektionssjukdomar har tarmtufus förekommit med 5 fall, varfeber med 2 fall och syfilis med 1 fall.

Enligt hvad tab. 13 närmare utvisar, har *sjukdomens bestånd* bland de vid årets slut kvarvarande 2,258 sjuke kunnat bestämmas för 2,227 sjuke det är för 98,63 % af hela antalet. Bland dessa hade sjukdomen egt bestånd under 1 år hos 10,55 %; under 1—2 år hos 8,49 %; under 2—3 år hos 7,59 %; under 3—5 år hos 11,68 %; under 5—10 år hos 21,46 %, samt öfver 10 år hos 40,23 %. Bland de kvarvarande förekom enkel sinnessjukdom hos 92,07 %; sinnessjukdom med förlamning hos 1,82 %; sinnessjukdom med fallandesot hos 3,85 % samt fånighet med 2,22 %.

Tab. 14 redogör för de vid årets slut å anstalterna befintlige sjukas fördelning med hänsyn till *afgift*. Här af framgår att 113 d. a. 5 % tillhörde betalande af första klass; 335 eller 14,84 % betalande af andra klass; 1,675 eller 74,18 % betalande af tredje klass, hvaremot 135 (mot 155 år 1885) eller 5,08 % voro fria från afgift.

Enligt samma tabell visar sig att antalet å anstalterna vårdade *kriminalpatienter*, eller sådane sjuke, hvilka äro tilltalade eller dömda för straffbar handling, vid årets slut tillsammans utgjorde 152, nemligen 122 män och 30 kvinnor, 7,31 % af alla kvarliggande. Vid 1885 års slut uppgick antalet hithörande patienter till 145 och vid samma tid 1884 till 143.

Af de under redovisningsåret vårdade tillhörde 100, nemligen 85 män och 15 kvinnor sådane, hvilka icke kunnat till följd af sinnessjukdom fallas till ansvar för brottslig handling; 9 voro ransakningsfångar och 43 straffångar. Det högsta relativa antalet vistades, i likhet med föregående år, på Göteborgs hospital (13,63 % af på anstalten vårdade sjuke), dernäst kommo Malmö asyl resp. 12,06 %, Vexjö- 10,55 % och Visby hospital 10,34 % o. s. v. Beträffande af kriminalpatienterna begångna brottsliga handlingar så förekomma mord och dråp, mordbrand, stöld och rån hvardera med 32 fall, barnamord med 8 fall, öfvervåld å främmande person med 6 fall, våld mot anhöriga 6 fall.

Af tab. 15 framgår att antalet *underhållsdagar* för de under året å anstalterna vårdade uppgick till 809,675. *Medeltalet dagligen vårdade* utgjorde alltså 2,257, mot 2,157 under år 1885.

Totalkostnaden för sjukvården med undantag af kostnaden för byggnader, reparationer, onera och utskylder uppgick till 930,300 kronor 99 öre mot 915,786 kronor 78 öre år 1885. Vid totalkostnadens fördelning på underhållsdagarna erhålles såsom *totalmedelkostnad för hvarje person och dag*, 1 krona 14,98 öre och för år 421 kronor 35 öre, mot respektive 1 kr. 16,19 öre och 424 kr. 9 öre under år 1885. Kostnaden var högst vid Visby- (kr. 1,51,97) och Göteborgs (kr. 1,47,75) hospital samt lägst vid Nyköpings- (kr. 0,92,06) och Vadstena (kr. 1,01,44) hospital.

Utspisningskostnaden (endast beräknad för de sjuke af alla klasser, ej för betjeningen) å samtliga anstalterna utgjorde 344,581 kronor 20 öre, eller i medeltal *för dag* 42,55 öre samt *för år* 155 kronor 31 öre, mot respektive 42,01 öre och kr. 153,33 under år 1885. Såsom tab. närmare utvisar, var medelkostnaden för utspisningen olika vid de särskilda anstalterna; den var högst vid Visby och Upsala hospital, lägst vid Vadstena hospital och Malmö asyl.

Läkemedelskostnaden för året uppgick vid samtliga anstalterna till 13,202 kronor 10 öre eller för hvarje sjuk *för dag* till 1,63 öre mot 1,39 öre för år 1885.

Såsom tab. 16 närmare utvisar uppgick antalet vid anstalterna för sjukvården anstälde *tjenstemän* och *betjening* vid 1886 års slut inalles till 298. Om härifrån afräknas läkarepersonalen tillsammans 22 samt uppsyningsmän och föreständerskor likaledes 22 personer, så återstå 254 såsom utgörande den egentliga vaktbetjeningen, hvilken under året ökats med 3 sjukvaktare och minskats med 1 sjukvakterska. Enär medeltalet sjuk *för dag* under året uppgick till 2,217, hade alltså hvar och en af betjeningen i medeltal dagligen haft att tillse 8,72, mot 8,82 under år 1885.

2. Självvård och undervisning.

Allmän gudstjänst har hållits å samtliga anstalter hvarje söndag och helgdag samt på några ställen under fastlagstiden äfven hållits passionspredikningar. I likhet med föregående år har gudstjensten visat sin lugnande inverkan på de patienter, som kunnat bevista densamma. Nattvardsgång i förening med skriftermål hållas i regeln 3—4 gånger årligen å hvarje anstalt för de patienter, som pröfvas kunna dit admitteras.

Ur *predikanternas* årsberättelser inhemtas i öfrigt angående religionsundervisningens och gudsfruktans handhafvande bland annat följande: *Stockholms hospital*: å afdelningen för qvinnor har en kort bön i allmänhet förrättats hvarje morgon och afton af betjeningen å afdelningens arbetssal; deremot har å afdelningen för män böngöring af vissa skäl endast kunnat ske hvarje morgon, men icke om aftnarne; dock har predikanten en afton i hvarje vecka å sistnämnde afdelning förrättat bön. Undervisning, som förut icke meddelats å detta hospital, har sedan oktober månad 1886 varit införd och omfattar tvenne timmar i veckan, en timme för hvarje afdelning; undervisningsämnen hafva varit räkning, väl- och rättskrifning samt läsning af valda berättelser; antalet af dem som deltagit i undervisningen har varit 7 på hvardera afdelningen. Predikanten har funnit största framgången af undervisningen på mansafdelningen, enär der lättare finnas personer därför lämplige; å qvinnofdelningen har resultatet i allmänhet begränsats till en lämplig förströelse för patienterna.

Upsala hospital: gemensam morgonbön har förrättats hvarje söcknedag för mansafdelningen af predikanten och för qvinnofdelningen af förestånderskan. Under vissa tider på året har predikanten ett par gånger i veckan samlat ett antal pat. omkring sig till bibelläsning med förklaring och samtal öfver det lästa.

Vadstena hospital: gemensamma morgon- och aftonböner hafva hållits så väl å den manliga som qvinliga afdelningens samlingsrum. Predikanten uttalar den åsigten att den självvårdande verksamheten synes ega icke så liten betydelse för de sinnessjuka. »Hårda sinnen blifva ofta mjuka genom att till dem uttalas ett mildrande, kärleksrikt guds ord; nedböjda och bekymrade hjertan blifva, om ock för en kort tid, tröstade genom att till dem ställa ett tröstande och hugsvalande ord.» »Prestens verksamhet å sinnessjuka får icke gå ut på att allt för mycket uppelda känslan, utan fastmera försöka höja viljan åt det goda och upplysa förståndet om det rätta, goda och sanna.» Religions- och skolundervisningen har meddelats i likhet med föregående år. I skolundervisningen hafva 5 å 6 patienter af hvardera könet deltagit.

Vexjö hospital: gemensamma morgon- och aftonböner hafva hållits af betjeningen å de särskilda afdelningarna. Rörande börens och ordets inverkan på de sinnessjuka har predikanten uttalat enahanda åsigt, som i föregående årsberättelse finnes anförd. Religions- och skolundervisning har af uppsyningsmannen såsom hospitalets skollärare ombesörjts genom föreläsande ur lämplige böcker och tidskrifter af omvexlande innehåll; omkring 35 % af sjukpersonalen har häri kunnat deltaga.

Malmö asyl: Bibelförklaringar med gemensam morgonbön för båda afdelningarne hafva hållits hvarje onsdags morgon under senare hälften af året. Under veckans öfriga dagar har morgon- och aftonbön hållits i förening med läsning af ett kapitel ur Bibeln eller någon lämplig andaktsbok. Under onsdags- och lördagseftermiddagar föreläsas i öfrigt ur svenska historien, ur naturvetenskaplig boksamling, familjeboken, det heliga landet, reseberättelser o. s. v.

Lunds hospital: Med afseende på den enskilda självvården har följts den grundsats, att predikanten ej okallad besökt de sjuke; endast om de särskildt uttalat en dylik önskan har predikanten haft samtal med dem. Att ej stor nytta deraf försports anser predikanten möjligen beroende derpå att han, som icke är boende å hospitalet, ej haft tillräcklig tid att sysselsätta sig med de sjuke eller göra sig bekant med deras lidanden.

Göteborgs hospital: Bönestunder hafva af predikanten förrättats några gånger på de lugnare afdelningarna; vid alla andra tillfällen af betjeningen i de särskilda matsalarna. Rörande ordets och börens inflytande på de

sjuke har predikanten motsvarande uppfattning som i föregående berättelse derom blifvit anfördt. Egentligen ordnad religionsundervisning eger icke rum, enär predikanten icke är boende inom anstalten. För de sjuke, som så önska, är tillfälle beredt att få öfva sig i välskrifning och räkning.

Hernösands hospital: »patienterna besöka gerna gudstjensterna och iakttaga dervid god ordning, visa glädje vid ordets hörande, och ehuru deras reflexionsförmåga icke är stor, märkes dock, att den religiösa känslan hos många af dem är vaken.» De gemensamma bönestunderna tisdags- och fredags e. m. hafva i likhet med föregående år fortgått och varit särdeles talrikt besökta af qvinnorna.

3. Byggnader, jordområden m. m.

Upsala hospital: Tvättanstalten: Under de första månaderna af året blefvo samtliga arbeten inom tvättanstalten afslutade. Efter sin utvidgning består den af tvenne sammanbyggda hus, ett äldre af trä och ett af tegel. I trähusets bottenvåning är en stor tvättstuga med god belysning från tvänne sidor, försedd med cementgolf samt i detta en försänkt bassin för ständigt rinnande vatten, murad af gråsten med cement. I tvättstugan äro tvenne kokare för ånga uppställda med fullständig utredning af rörledningar för kallt och varmt vatten, samt för ånga och afledningsrör från karen för uppstigande imma. I tvättstugan finnas derjemte uppsatta tvätthoar försedda med ledningsrör för handtvätt med platser för tio tvätterskor samt tvenne hydroextraktorer, som sättas i rörelse genom axelledningar från vattenhjulet; slutligen finnes der äfven anordnad en mekanisk hiss, som likaledes sättes i rörelse genom vattenhjulet, och som står i förbindelse med öfra våningen och med vinden. I tvättstugans södra del finnas inom afstängningar en mindre bassin för rinnande vatten, afsedd för upplötning af orena kläder samt ett förvaringsrum för sådana.

En trappa upp i trähuset är en stor sal med tvenne mekaniska manglar, som sättas i rörelse genom vattenhjulet, samt tvenne små rum för betjening. Vinden är inredd för torkning af tvättkläderna. I dess södra del är plats beredd för en cistern af koppar för varmt vatten, som värmes med ånga.

Inom det nya stenhuset upptages bottenvåningen af rum för ångpannan och kolförråd, ett litet diskkök och ett förvaringsrum för orena kläder. En trappa upp finnas tvenne större rum, det ena för strykning och det andra för uppläggning och utlemning af rena kläder. I vindsvåningen äro tvenne rum inredda det ena för förestånderskan för tvätten, det andra för tre tvätterskor. Torkningen af kläderna, som är afsedd att ske medelst ånga, verkställes nu provisoriskt med en Gurneys ugn, som är uppställd i ett litet muradt rum bredvid ångpannerummet.

Boställshuset har undergått en fullständig reparation. Vid reparation af förrådsrummen i bottenvåningen befanns att hela bjelklaget mellan de båda våningarna var fullkomligt odugligt genom torröta och husets förankring genom detta bjelklag var afbruten och alldeles overksam. Det blef derföre nödigt att inlägga nytt bjelklag utefter hela husets längd och att i detsamma anbringa nya förankringar till stöd för murarna, som redan visat sprickor på flera ställen, utan att orsaken till desamma förut kunnat utrönas. Sedan det nya bjelklaget mellan bottenvåningen och våningen en trappa upp blifvit inlagdt, undergingo dessa båda våningar fullständig reparation till tak, väggar och golf; förrådsrummen i nordvestra hörnet inreddes till lokal för hospitalskontoret, och hela huset undergick utvändigt skrapning, vattenrifning och affärgning.

Qvinnornas cellpaviljong har äfven undergått en grundlig reparation. Alla golf i celler och isoleringsrum hafva blifvit upptagna, nya bjelkar inlagda, der så befunnits nödigt och golfven fullständigt reparerade. Tork-

rummet i källarvåningen har blifvit försedt med hvalf öfver kaminen till skydd mot eldfara och de i detsamma befintliga bassinerna för kallt vatten afskiljda från det egentliga torkrummet genom en tegelvägg, så att ett särskildt sköljrum blifvit anordnad.

I afdelningen N:o 5 gamla hospitalet har matsalen i det gamla ångkökets lokal blifvit fullständigt reparerad, de gamla ångapparaterna bortflyttade, golf och tak reparerade och platsen för den gamla ångpannan förändrad till förvaringsrum för matvaror, mjölk och dricka.

Vadstena hospital: Den under 1885 påbörjade vattenledningen har blifvit fullbordad och efter vederbörlig afsyning satt i gång. I förening med vattenledningen ha nya badrum inredts inom qvinnoafdelningens 1:a, 2:a och 3:e afdelningar samt inom mansafdelningens 1:a klass, hvarjemte så väl dessa som äldre badrum försetts med kopparkaminer för badvattnets uppvärmning. De tvenne badrum, som utgjorde entréen till qvinnoafdelningens cellflygel ha apterats till korridor, dagrum och badrum. Genom denna korridor, som ligger i fil med cellflygelns stora korridor, har cellafdelningen fått ett mycket bekvämare tillträde och ett prydligare utseende.

Ett synnerligen väl anordnad svinhus af tegel med jerninnanrede har blifvit uppfördt på Susenborgs-ången i linie med det der liggande stallet.

Lunds hospital: I två celler, en å hvardera könsafdelningen, hafva fönstergluggarna upphuggits till samma storlek som andra fönsters, så att dessa celler derigenom ändrats till vanliga rum. Tolf celler hafva förut undergått samma ändring, så att det ursprungliga antalet nu minskats med fjorton.

Göteborgs hospital: Af den genom inköp af $\frac{5}{8}$ mantal Storhagen nyförvärfvade jorden (omkring 37 tunland åkerjord) har under året endast 17 tunland, nemligen den s. k. »Qvillen» och en del af »Hacket» brukats för hospitalets räkning; återstoden har dels legat i träde dels innehafts af en torpare mot dagsverksskyldighet till hospitalet.

Hernösands hospital: Åskledare hafva uppsatts såväl å sjukhusbyggnaderna som å boställshuset, å de förra med tillsammans 11 spetsar, å det senare med 3 dylika. Jordledningen åstadkommes genom kopparlinornas fastnitning vid de flere fot under jordytan förlöpande vattenledningsrören af jern och detta för sjukhusets åskledare på två särskilda ställen, för boställshuset på ett.

Såväl inom som utom sjukafdelningarna äro åtskilliga förändringar och reparationer verkställda; till de förra hör upptagande till bruk som hufvudingång af den på sjukhusbyggnadens framsida befintliga porten jemte trappa, hvilken förut hållits stängd, i sammanhang härmed åtskilliga för sjukvården ej mindre än för ekonomien fördelaktiga anordningar kunnat vidtagas. Nämda ingång leder nemligen in i det utanför kyrksalen belägna förrummet, som numera afdelats i 3:ne rum, af hvilka det mellersta är en korridor eller förstuga, i hvilken man inkommer från porten och som för dels in till kyrksalen dels genom dubbeldörrar å sidorna till de begge öfriga, inre portvaktens rum och mottagningsrummet. Dessa senare rum leda till förstugorna för mans- respektive qvinsafdelningen. För matleveranserna och ekonomien i allmänhet är i närheten af hufvudingången men i jordvåningen upptagen en ingång, som genom en förstuga leder dels till skafferiet, dels till köket och äfven till den inre gården. Fördelarne af dessa nya anordningar äro påtaglige — skiljandet af person- och varutrafiken, samt möjligheten för inre portvakter att öfvervaka desamma, enär han från sitt i första våningen belägna rum kan öppna och stänga dessa båda ingångar, som genom klocksträngar och talrör stå i förbindelse med portvaktens rum. Vidare har den förut rätt känbara olägenheten, att besökande måste föras genom en del af anstaltens korridorer till mottagningsrummet numera upphört.

Omkring 150 fot från stallets vestra gafvel har ett mindre svinhus af sten uppförts. Det är försedt med kakelugn till begagnande under den kallaste årstiden, har cementgolf och cementputsning till 5 fots höjd från golvet. Å ömse sidor om den 5 fot breda midtelkorridoren finnas 5 st. afbalkningar för svinkreatureuren.

Vid *Kristinehamns hospital* hafva under året följande arbeten blifvit utförda: administrationshuset äfvensom afdelningarna A—B och A'—B' äro invändigt afputsade och utvändigt fogstrukna samt försedda med nödigt

snickeri och golffäggning, hvarjemte värmapparaterna äro i dessa byggnader insatta samt vatten- och afloppsledningarna inomhus fullbordade. Ekonomibygnaden, äfvensom afdelningarna C och C' äro förda under tak, likaså tornet för vattenledningsreservoaren. De yttre vatten- och kloakledningsarbetena äro påbörjade och delvis utförda. Grunden är lagd till lik- och obduktionshuset. Planerings- och terasseringsarbetena hafva under årets lopp fortgått, likaså har den nya landsvägen förbi lägenheten Marieberg, hvad beträffar de erforderliga jordarbetena, blifvit anlagd, äfvenså har bron öfver den förbigående jernvägen blifvit till största delen färdigbygd.

4. Beklädnad, sängutredning och inventarier.

Kostnaden för inköp och underhåll af *beklädnadspersedlar, linne och sängkläder* vid samtliga anstalterna uppgick under redovisningsåret till 64,899 kronor 89 öre (Bil. C). Fördelas denna summa på medeltalet under året dagligen vårdade (2,257) visar sig, att hvarje hela året upptagen sjukplats med afseende på dessa effekter i medeltal kostat 28 kronor 75 öre mot 29 kronor 31 öre år 1885.

5. Uppvärmning och lyshållning.

Utgifterna för uppvärmning och lyshållning uppgingo under 1886 till 114,309 kronor 13 öre (Bil. C.) mot 112,204 kronor 40 öre under år 1885. Hvarje under redovisningsåret upptagen sjukplats har med afseende å uppvärmning och lyshållning således kostat i medeltal 50 kronor 64 öre mot 52 kronor 2 öre år 1885.

6. Mathållning och utspisning.

Mathållningen sker, med undantag af å Visby hospital, der utspisningen är gemensam med lasarettet, medelst *egen hushållning* på sätt i föregående årsberättelse är omförmäldt. Denna metod för utspisningen ställer sig fortfarande både prisbilligare och bättre än den förut mest brukliga genom entreprenad å portion.

Utspisningskostnaden vid samtliga anstalter (för de sjuke) uppgick, såsom tab. 15 närmare utvisar för år 1886, såsom redan ofvan är nämnt, inalles till 344,581 kronor 20 öre och för hvarje sjuk *för dag* till 42,55 öre och *för år* till 155 kronor 31 öre.

7. De sjukas sysselsättningar och förströelser.

I största möjliga mån söker man bereda de sjuke tillgång på sysselsättning i fria luften med jordbruks- och trädgårdsarbete såsom ett af de förnämsta medlen vid sinnessjukets behandling, för sådana patienter som

kunna dermed sysselsättas. Till sysselsättning inomhus användes för män: tillverkning af mattor, nätbindning, repning af dref, förfärdigandet af tofflor af klädeslistor (Stockholm) o. s. v. samt för handtverkskunnige: snickeri, skrädderi, måleri, skomakeri m. m. samt vid Stockholms hospital äfven tryckeri. Qvinnorna sysselsättas med trädgårdsarbeten, spånad, väfnad, sömnad, stickning o. s. v. Till handräckning af allehanda slag användas i öfrigt både män och qvinnor.

Såsom bevis på patienternas sysselsättning och arbete må här enligt öfverläkarnes rapporter meddelas uppgift å antalet af dem verkställda arbeten inom de särskilda anstalterna. Vid *Stockholms* hospital har antalet dagsverken för året uppgått till 23,272, hvaraf 13,643 af män och 9,629 af qvinnor. Medeltalet dagligen arbetande har varit 50 män och 37 qvinnor, eller tillsammans 87, hvilket med 7 understiger fjolårets medeltal, oakadt medeltalet vårdade patienter höjts med 4. Af hela antalet vårdade voro 32,5 % under 1886 arbetande patienter, under det att denna procent 1885 uppgick till 36. Vid *Upsala* hospital har arbetsdagarnes antal uppgått inalles till 47,223, hvaraf 31,854 för män och 15,369 af qvinnor; i medeltal dagligen hade sysselsatts 104 män och 50 qvinnor. Vid *Nyköpings* hospital, der 21 män och 20 qvinnor varit mer eller mindre arbetsföre, hafva tillsammans fullgjorts 2,682 dagsverken. Vid *Vadstena* hospital uppgick dagsverkenas antal inalles till 29,296, hvaraf 17,438 af män och 11,858 af qvinnor; antalet arbetande för hvarje dag har varit i medeltal af män 78, af qvinnor 72. Vid *Vexjö* hospital har antalet dagsverken under året uppgått till omkring 30,000, hvaraf omkring 18,000 af män och omkring 12,000 af qvinnor; antalet arbetande manliga patienter har uppgått till 60 och qvinliga till 40. Vid *Visby* hospital hafva utförts 5,087 dagsverken af i medeltal 23 arbetande patienter. Vid *Malmö* asyl utgjorde antalet dagsverken inom mansafdelningen 15,815, och inom qvinsafdelningen 10,523 eller tillsammans 26,338. Vid *Lunds* hospital har antalet dagsverken uppgått å mansafdelningen till 15,456 och på qvinnoafdelningen till 15,782 eller tillsammans till 31,238; denna siffra anger dock endast de betalda dagsverkenas antal. I verkligheten hafva omkring 150 sjuke dagligen varit i arbete. Vid *Göteborgs* hospital hafva tillsammans 17,144 dagsverken, nemligen 10,918 af manliga och 6,226 af qvinliga patienter, blifvit utförda. Vid *Hernösands* hospital hafva 9,535 manliga och 8,880 qvinliga eller tillsammans 18,415 dagsverken blifvit utförda.

För verkställda arbeten uppbära patienterna flitpenningar i enlighet med af Direktionen uppgjord taxa, hvarförotom de arbetande patienterna ofta tilldelas någon mindre extra förplägning i enlighet med hvad som förekommer i föregående årsberättelse. En stor del af flitpenningarna användas af männen till snus och tobak; af qvinnorna till kaffe, smärre klädespersedlar o. s. v. Här och der göras ock besparingar, sålunda hade vid Stockholms hospital af intjenade kr. 2,099,87 endast kr. 1,440,13 under året uttagits.

Patienternas *förströelser* bestå i läsning ur tidningar och ur anstaltens boksamling, vidare af kägelspel, sällskapsspel, promenader i parkerne, i sällskapliga sammankomster med förfriskningar o. s. v. Första klassens patienter ega äfven tillgång till biljard, croquet, fortepiano. Vid *Upsala* hospital har bland betjeningen bildats en sextett för messingsinstrumenter, som öfvas under ledning af en härför anställd musiklärare, hvilken erhåller ersättning från patienternas gemensamma sparkassa. Med hjälp af denna sextett hafva konserter kunnat gifvas på helg- och högtidsdagar, hvaraf de sjuke haft stort nöje och förströelse. Å *Lunds* hospital hafva studenter gifvit konserter med så väl sång som instrumentalmusik, hvilka besökts af så många sjuke, som lokalen kunnat rymma och varit de flesta till stor glädje. Å *Visby* hospital hafva äfven hållits små musikaliska tillställningar, hvilka visat sig vara både lugnande och glädjande; den musik som dervid uppförts har dels varit solosång, dels körer och kvartetter ur *Wennerbergs Davids psalmer* och *Ahnfeldts* sånger.

8. Utrymme.

Jemföres medeltalet dagligen vårdade (tab. 15) med de tillgängliga platsernas antal vid årets början (tab. 1), så framgår tydligen deraf att brist på plats för inträdessökande å anstalterna under året måste hafva varit synnerligen stor, i betraktande deraf att de tillgängliga platserna jemnt motsvara medelantalet af dagligen vårdade. Den svårighet, som i berörde afseende förefunnits, framgår i öfrigt deraf, att till Öfverstyrelsen under årets lopp öfversändts ej mindre än 227 ansökningar om inträde, hvilket icke kunnat beredas å de respektive hospitalen, dit ansökningarna omedelbart insändts. Mera sällan har det kunnat lyckas Öfverstyrelsen att genast bereda plats, utan har pat. i vanliga fall mer eller mindre länge måst vänta derpå. Genom öppnandet af Kristinehamns hospital under innevarande år har någon förbättring inträdt i detta menliga förhållande.

9. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll 1886.

Redogörelse för hospitalsunderhållets inkomster och utgifter återfinnes i Bil. B och C af denna berättelse och ett sammandrag af samma års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagne medel i Bil. D.

10. Sinnessjuka och idioter i riket.

I ändamål att vinna upplysning om antalet egentligen sinnessjuka och idioter hvar för sig inom riket, och sedan Eders Kongl. Maj:t genom nåd. kungörelse den 23 Dec. 1885 för detta ändamål föreskrifvit ett särskildt formulär för den förteckning, som enligt § 61 af nåd. stadgan den 2 Nov. 1883, det tillkommer vederbörande kyrkoherde afgifva till respektive provinsial-, distrikts- och stadsläkare öfver inom hvarje församling vårdade sinnessjuka, hafva efter verkställda sammandrag från dessa läkare inkommit uppgifter härom, hvilka länsvis sammanförda äro upptagna å Bil. E. Ehuru uppgifterna icke ännu till alla delar ega fullt önskvärd fullständighet, lemna de dock approximativt en god ledning för bedömandet af i fråga varande högst viktiga fråga, och blifva för framtiden af desto större värde, i mån som de vinna i exakt fullständighet. Tab. upptager de sinnessjukes antal till 6,532 och idioternas till 4,212 eller tillsammans till 10,744. Af de sinnessjuka tillhörde 5,407 landsbygd och 1,125 stad, samt bland idioterna 3,895 landsbygd och 317 stad. I öfrigt redogör tab. för de sjukes kön, civilstånd, ålder samt orten för deras vård. Af de sinnessjuka vårdades inalles 1,624 på hospital eller asyl, motsvarande nära 24,9 % af hela antalet uppgifne sjuka; 3,863 vårdades i enskildt hus, 35 å enskild anstalt, 595 å fattighus samt 70 å länslasarett. Af idioterna voro 3,895 från landet och 317 från städerna och vårdades af dessa 3,571 i enskilda hem, 116 å enskild anstalt, 238 å fattighus, 79 å hospital eller asyl samt 1 å länslasarett.

11. Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Under år 1886 har föreningen till hospitalens öfverläkare öfverlemnadt en summa af 1,050 kronor för att efter deras bepröfvande utdelas åt behöfvande patienter vid dessas utskrifning från hospitalen. Af detta belopp hafva 80 patienter kommit i åtnjutande till större eller mindre del. Dessutom har på särskild anhållan, i likhet med föregående år, åt en behöfvande utdelats 20 kronor.

Under sin 25-åriga verksamhet har föreningen utgifvit ett sammanlagt belopp af 20,883 kronor. Föreningens behållning vid 1886 års utgång utgjorde 27,929 kronor 47 öre. Föreningsledamöternas antal utgjorde vid samma tid 162.

Underdånigst

AUG. ALMÉN.

O. F. HALLIN.

EDW. EDHOLM.

D. M. PONTIN.

CARL EDLING.

A. J. Bruzelius.

Stockholm den 14 December 1887.

Redogörelse för sjukvården å Rikets samtliga Anstalter för sinnessjukas behandling under år 1886.

§ 1.

Öfversigt öfver antalet *vårdade* å samtliga anstalter för sinnessjukas behandling under år 1886.

Tab. 1.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
Anstalt.	Antal befintliga sjukplatser vid årets början.	Qvarliggande sjuke från år 1885.			Intagne under år 1886.			Summa vårdade under år 1886.			Afförde under år 1886.			Qvarliggande till år 1887.		
		m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Stockholms	265	143	118	261	45	38	83	188	156	344	41	33	74	147	123	270
Upsala	380	179	153	332	119	84	203	298	237	535	74	75	149	224	162	386
Nyköpings	70	38	32	70	10	12	22	48	44	92	10	11	21	38	33	71
Vadstena	360	164	186	350	34	43	77	198	229	427	28	48	76	170	181	351
Vexjö	220	116	104	220	26	31	57	142	135	277	27	32	59	115	103	218
Visby	30	16	13	29	6	5	11	22	18	40	7	4	11	15	14	29
Malmö	175	87	85	172	7	14	21	94	99	193	6	13	19	88	86	174
Lunds	354	173	172	345	64	84	148	237	256	493	62	80	142	175	176	351
Göteborgs	170	89	85	174	47	26	73	136	111	247	47	24	71	89	87	176
Hernösands	221	108	108	216	27	16	43	135	124	259	23	16	39	112	108	220
Holmehus ¹⁾	12	—	12	12	—	3	3	—	15	15	—	3	3	—	12	12
Summa	2,257	1,113	1,068	2,181	385	356	741	1,498	1,424	2,922	325	339	664	1,173	1,085	2,259

¹⁾ Privatanstalt.

1. Antalet befintliga sjukplatser vid årets början.

Föregående årets redogörelse upptager de vid samma års slut befintliga sjukplatsernas antal till 2,257. Under fortsättning af år 1886 hafva å Upsala hospital tillkommit 20 platser inom mansafdelningen, hvilka alla tillhöra första klassen, hvarigenom sjukplatsernas antal å samtliga anstalter för sinnessjukas behandling vid 1886 års slut uppgick till 2,277.

2. Qvarliggande sjuke från år 1885.

Vid redovisningsårets början funnos å samtliga anstalter 2,181. Af dessa voro 1,113 män och 1,068 kvinnor; 51,04 % af de förra och 48,96 % af de senare. Från 1884 till 1885 voro å samtliga anstalter qvarliggande 2,137.

3. Intagne under år 1886.

Antalet intagne har varit 741, nemligen 385 män och 356 kvinnor; 51,95 % af de förre och 48,05 % af de senare. Under år 1885 intogos å samtliga anstalter 744, således 3 flere än under 1886. De under 1886 intagne utgjorde 25,35 % af de under samma år vårdade.

4. Antalet vårdade under år 1886.

Detta antal har utgjort 2,922, nemligen 1,498 män och 1,424 kvinnor; 51,27 % af de förre, 48,73 % af de senare. Under år 1885 vårdades 2,881, således 41 förre än under redovisningsåret.

5. Afförde under år 1886.

Afförde hafva blifvit 664; 325 män och 339 kvinnor; 48,95 % af de förre, 51,05 % af de senare. Under år 1885 affördes 700, således 36 flere än under redovisningsåret. Jemförelsen mellan intagne och afförde under redovisningsåret utvisar att 77 flere blifvit intagne än afförde.

6. *Quarliggande till år 1887.*

Dessas antal är 2,258, nemligen 1,173 män och 1,085 kvinnor; respektive 51,95 % och 48,05 %. Från 1885 till 1886 quarlägo 2,181; för år 1886 har sålunda antalet quarliggande ökats med 77.

Bland de vid redovisningsårets slut vårdade tillhörde 113 första betalningsklassen och 2,145 de öfriga klasserna.

§ 2.

Öfversigt öfver *sjukdomsformerna*, hvilka förekommit bland de *intagne* å samtliga anstalter för sinnessjukers behandling under år 1886.

Tab. 2.

1. Anstalt.	2. Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>												6. Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>			7. Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>			8. Fånighet, <i>Idiotia.</i>			9. Okänd sjukdom.		
	Tungsinne, <i>Melancholia.</i>			Ursinne, <i>Mania.</i>			Förryckhet, <i>Paranoia.</i>			Svagsinnet, <i>Dementia.</i>			m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.
	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.												
Stockholms	15	13	28	8	12	20	4	5	9	10	3	13	6	4	10	1	1	2	1	—	1	—	—	—
Upsala	29	52	81	32	17	49	51	14	65	1	—	1	4	1	5	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Nyköpings	2	5	7	6	6	12	1	—	1	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vadstena	11	15	26	13	19	32	3	6	9	3	3	6	2	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Vexjö	6	13	19	8	8	16	5	7	12	6	3	9	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Visby	—	2	2	6	2	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
Malmö	—	1	1	—	1	1	—	—	—	4	6	10	—	—	—	2	3	5	1	3	4	—	—	—
Lunds	6	27	33	25	25	50	16	17	33	9	11	20	6	3	9	1	—	1	1	1	2	—	—	—
Göteborgs	6	7	13	23	13	36	11	6	17	2	—	2	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hernösands	6	5	11	3	7	10	7	1	8	6	2	8	2	—	2	2	1	3	—	—	—	1	—	1
Holmehus	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	81	143	224	124	110	234	98	56	154	42	29	71	26	8	34	10	5	15	3	5	8	1	—	1

Öfversigt öfver å de särskilda anstalterna för sinnessjukers behandling under år 1886 *intagne* sjuke

Tab. 3.

1. Sjukdom.	2. A n s t a l t.												13. Summa intagne.			14. Ålder vid																			
	Stockholm.		Upsala.		Nyköpings.		Vadstena.		Vexjö.		Visby.		Malmö.		Lunds.		Göteborgs.		Hernösands.		Holmehus.		Under fyrtio 15 år.			16—20.		21—25.		26—30.		31—35.			
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.		
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	37	33	113	83	10	12	30	43	25	31	6	4	4	8	56	80	42	26	22	15	3	345	336	683	1	1	26	21	65	37	65	48	45	52	
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	6	4	4	1	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	6	3	5	—	2	—	—	26	8	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	1	1	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	3	1	—	—	—	2	1	—	10	5	15	—	—	2	—	3	3	2	—	1	—	
Fånighet, <i>Idiotia</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	1	1	—	—	—	—	—	—	3	5	8	—	1	1	—	2	—	—	—	—	1	
Okänd sjukdom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	45	38	119	84	10	12	34	43	26	31	6	5	7	14	64	84	47	26	27	16	3	395	356	741	1	2	29	21	70	40	67	48	50	55	

Text till Tab. 2.

1. *Tungsinne.* Antalet *intagne* är 224, nemligen 81 män och 143 kvinnor; respektive 36,16 % och 63,84 %. Af *alla* *intagne* utgöra de af tungsinne sjuke 30,3 %. De för tungsinne *intagne* manlige patienterne utgjorde 21,53 % af *alla* *intagne* män; de för tungsinne *intagna* qvinliga patienterna utgjorde 37,14 % af *alla* under året *intagna* kvinnor.

2. *Ursinne.* Antalet *intagne* är 234, deraf 124 män och 110 kvinnor; respektive 52,99 % och 47,01 %. I förhållande till *alla* *intagne* utgöra de 31,58 %; 32,96 % af *intagne* män och 30,90 % af *intagna* kvinnor.

3. *Förryckthet.* Af 154 *intagne* voro 98 män och 56 kvinnor; respektive 63,64 % och 36,36 %. Af *alla* *intagne* 20,78 %; af *intagne* män 25,45 %; af *intagna* kvinnor 15,73 %.

4. *Svagsinnet.* Af 71 *intagne* voro 42 män och 29 kvinnor; respektive 59,15 % och 40,85 %. Af *alla* *intagne* 9,54 %; af *intagne* män 10,90 %; af *intagna* kvinnor 8,15 %.

5. *Sinnessjukdom med förlamning.* *Intagne* 34; 26 män och 8 kvinnor; respektive 76,47 % och 23,53 %. Af *alla* *intagne* 3,59 %; af *intagne* män 6,75 %; af *intagna* kvinnor 2,25 %.

6. *Sinnessjukdom med fallandesot.* *Intagne* 15, deraf 10 män och 5 kvinnor; respektive 66,67 % och 33,33 %. Af *alla* *intagne* 2,03 %; af *intagne* män 2,60 %; af *intagna* kvinnor 1,44 %.

7. *Fånighet.* *Intagne* 8; 3 män och 5 kvinnor; respektive 37,50 % och 62,50 %. Af *alla* *intagne* 1,08 %; af *intagne* män 0,77 %; af *intagna* kvinnor 1,44 %.

8. *Okänd sjukdom.* *Intagen* 1 man eller 0,13 % af *alla* *intagne* och 0,26 % af *intagne* män.

Sälunda hafva af *alla* *intagne* 30,23 % lidit af tungsinne; 31,58 % af ursinne; 20,78 % af förryckthet; 9,54 % af svagsinnet; 3,59 % af sinnessjukdom med förlamning; 2,03 % af sinnessjukdom med fallandesot; 1,08 % af fånighet och 0,13 % af okänd sjukdom.

3.

Jemte uppgift å deras ålder, sjukdomens bestånd före intagningen samt antal förutgångne anfall.

19.		20.		21.		22.		23.		24.		25.		26.		27.		28.		29.		30.		31.		32.		33.		34.		35.		36.		37.		38.		
intagningen.												Sjukdomsbestånd före intagningen.												Antal förutgångne anfall.																
36-40.		41-45.		46-50.		51-60.		61-70.		Öfver 70 år.		Under 3 månader.		8-12 månader.		1-2 år.		2-3.		3-4.		4-5.		Öfver 5 år.		Okändt.		Intet.		Ett.		Två.		Tre.		Fyra o. s. v.		Okändt.		
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.			
41	33	40	28	19	37	29	61	12	17	2	3	121	136	95	94	27	33	17	21	12	15	10	8	51	31	10	2	236	220	49	68	27	17	11	5	16	18	5	11	
5	3	11	1	4	2	2	—	—	—	—	—	6	1	4	2	6	2	7	—	1	1	1	—	—	—	1	2	25	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	2	—	7	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	—	1	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	37	54	31	23	40	31	61	12	17	2	3	128	137	101	96	33	35	24	21	13	16	11	8	59	40	14	5	271	236	52	68	27	17	11	5	16	18	7	13	

Förhållandet mellan de intagne och de vårdade (se Tab. 1) vid hvarje anstalt utvisar omsättningens storlek och uttryckes med följande procenttal.

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.	Holmehus.
24,12 %.	37,94 %.	23,91 %.	18,03 %.	20,57 %.	27,50 %.	10,88 %.	30,05 %.	29,55 %.	16,60 %.	20,00 %.

Häraf synes att omsättningen varit lifligast vid Upsala, Lund, Göteborg samt trögast vid hospitalen i Malmö, Hernösand, Vadstena.

Tab. 3. Af de 683 under *enkel sinnessjukdom* upptagne voro 345 män och 338 qvinnor; 92,17 % af alla intagne; 89,61 % af intagne män och 94,94 % af intagna qvinnor. Med hänsyn till de särskilda anstalterna blir förhållandet mellan intagne sjuke, med enkel sinnessjukdom behäftade, och alla intagne följande:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.	Holmehus.
84,14 %.	94,35 %.	100,00 %.	94,81 %.	98,25 %.	90,91 %.	57,14 %.	91,89 %.	93,15 %.	86,05 %.	100,00 %.

Under öfriga i samma tabell upptagne sjukdomskategorier förekommo inalles 58 fall. För förhållandet beträffande dessa senare är redan fört redogjort i texten till Tab. 2.

1. *Ålder vid intagningen.* Förhållandet dermed är:

Under fylda 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0,40 %.	6,75 %.	14,84 %.	15,52 %.	14,17 %.	11,33 %.	11,47 %.	8,50 %.	12,41 %.	3,91 %.	0,68 %.

2. *Sjukdomens bestånd före intagningen.* Bland de 741 intagne har förhållandet härmed kunnat utrönas för 722, således för 97,44 %. De olika beståndstiderna för dessa 722 patienter hafva varit följande:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
36,00 %.	27,29 %.	9,42 %.	6,23 %.	4,02 %.	2,63 %.	13,71 %.

Således hafva mer än tredjedelen af dessa blifvit intagne inom 3 månader från sjukdomens utbrott. Intagne för *enkel sinnessjukdom* inom 3 månader från första utbrottet utgöra 96,98 % af alla hithörande sjuka.

3. *Antalet förutgångna anfall af sinnessjukdom före intagningen.*

Detta förhållande har kunnat bestämmas för 721 bland de 741 intagne, således för 97,30 %.

De recidiverande fallen och de för första gången insjuknade förhålla sig som följer:

Intet förutgången anfall.	Ett.	Två.	Tre.	Fyra o. s. v.
70,32 %.	16,65 %.	6,10 %.	2,22 %.	4,71 %.

De för första gången uppträdande fallen förhålla sig sålunda till återfallen som 70,32 % till 29,68 %; under år 1885 voro motsvarande tal 71,25 % och 28,75 %; under år 1884: 74,13 % och 25,87 %; under år 1883: 66,99 % och 33,01 %; under år 1882: 68,25 % och 31,75 %; under år 1881: 69,37 % och 30,63 %.

§ 4.

Uppgift på åldern, då sinnessjukdom första gången uppträdt bland de under år 1886 å rikets samtliga hospital *intagne* jemte deras civilstånd.

Tab. 4.

1.	2.			3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.								
	Summa.			S j u k d o m.								C i v i l s t å n d.									
				Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>		Sinnessjukdom med förlämsning, <i>Dementia paralytica.</i>		Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>		Fånighet, <i>Idiotia.</i>		Okänd sjukdom.		Ogifte.		Gifte.		Enklingar.	Enkor.	Frånskilde.	
Ålder vid första intagandet.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.			m.	qv.		
Under 15 år	17	12	29	10	4	—	—	4	3	3	5	—	—	17	11	—	—	—	—	1	
16—20	56	45	101	54	45	—	—	2	—	—	—	—	—	49	38	7	5	—	2	—	
21—25	86	43	129	86	42	—	—	—	1	—	—	—	—	77	37	8	6	—	—	1	
26—30	73	54	127	71	54	—	—	2	—	—	—	—	—	50	32	22	18	1	3	—	
31—35	35	48	83	30	44	5	3	—	1	—	—	—	—	16	23	18	24	1	1	—	
36—40	40	37	77	33	34	6	3	1	—	—	—	—	—	17	14	23	19	—	4	—	
41—45	37	33	70	24	33	11	—	1	—	—	—	1	—	9	12	26	16	1	4	1	
46—50	15	27	42	12	25	3	2	—	—	—	—	—	—	5	8	9	15	1	4	—	
51—60	19	45	64	18	45	1	—	—	—	—	—	—	—	3	17	12	21	4	7	—	
61—70	5	8	13	5	8	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	2	1	5	—	
Öfver 70 år	1	2	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	
Obekant	1	2	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	
Summa	385	356	741	345	338	26	8	10	5	3	5	1	—	246	195	127	127	10	31	2	3

Följande tabell utvisar procentförhållandet med åldern vid första insjuknandet hos de under året intagne:

Under 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.	Obekant ålder.
3,91 %.	13,63 %.	17,41 %.	17,14 %.	11,21 %.	10,39 %.	9,45 %.	5,67 %.	8,64 %.	1,75 %.	0,40 %.	0,40 %.

De talrikaste fallen hafva inträffat i åldern mellan 21—25 år, dernäst under åldersperioderna 26—30 och 16—20 år.

Af de med *Dementia paralytica* behäftade män voro 11 gifta och 23 ogifta; 6 af de gifta hade barn. Tvänne af de kvinnor, som intagits för samma sjukdom voro gifta och hade en af dem barn.

§ 5.

Uppgift öfver sinnes- och nervsjukdom, som förekommit inom de intagnes slägt.

Tab. 5.

1. S j u k d o m.	2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.								10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19.																																
	Sinnessjukdom.								Nervsjukdom.																																
	hos fader.	hos moder.	hos båda föräldrarne.	hos fadrens föräldrar eller syskon.	hos modrens föräldrar eller syskon.	hos båda föräldrarnes föräldrar eller syskon.	hos den sjukes syskon.	Summa.	Epilepsi			Chorea			Hypochondri eller hysteri			Summa.																							
	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv. S:a.	hos fader.	hos moder.	hos båda föräldrarne.	hos fader.	hos moder.	hos båda föräldrarne.	hos fader.	hos moder.	hos båda föräldrarne.	m. qv. S:a.																							
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	26	21	27	26	4	5	15	18	32	22	—	—	38	32	142	124	266	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	1	—	—	—	—	4	4	8
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Fånighet.....	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Summa	26	22	28	26	4	5	17	18	33	22	—	—	39	34	147	127	274	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	9	

Sinnessjukdom inom de intagnes slägt har kunnat spåras i 274 fall och nervsjukdom i 9 fall, hvilket gör respektive 36,98 % och 1,22 % af alla intagne. Följande procenttal utvisar förhållandet i detta afseende till *alla* under året intagne:

hos fader.	hos moder.	hos båda föräldrarne.	hos fadrens föräldrar eller syskon.	hos modrens föräldrar eller syskon.	hos båda föräldrarnes föräldrar eller syskon.	hos den sjukes syskon.
6,49 %.	7,29 %.	1,22 %.	4,72 %.	7,42 %.	0,00 %.	9,85 %.

§ 6.

Uppgift på antagliga orsaker, under hvilkas inflytelser sinnessjukdomar kunna anses hafva uppkommit bland de
 A rikets samtliga hospital under år 1886 *intagne*.

Tab. 6.

1. Antagliga orsaker.	2.			3.		4.		5.		6.	
	Summa.			I n t a g e n .							
				Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>		Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>		Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>		Fånighet, <i>Idiotia</i>	
m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
Skador i hufvudet.....	16	3	19	14	2	1	—	1	1	—	—
Inflammation af hjernan och dess hinnor.....	1	3	4	—	2	—	—	—	—	1	1
Slaganfall.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Chorea.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Hysteri.....	—	22	22	—	22	—	—	—	—	—	—
Febrar (typhus, typhoid; exanthematisk m. m.).....	13	2	15	13	2	—	—	—	—	—	—
Bleksot och blodbrist.....	1	20	21	1	20	—	—	—	—	—	—
Syfilis.....	15	—	15	2	—	12	—	1	—	—	—
Menstruationsrubbingar (pubertets- och cessationsperioderna).....	—	4	4	—	4	—	—	—	—	—	—
Sjukdomar i qvinliga sexualorganen.....	—	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—
Hafvandeskap.....	—	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—
Barnsäng.....	—	17	17	—	17	—	—	—	—	—	—
Digifning.....	—	9	9	—	9	—	—	—	—	—	—
Sjelfbefräckelse.....	28	7	35	28	7	—	—	—	—	—	—
Missbruk af spritdrycker.....	41	3	44	38	2	2	—	1	1	—	—
Oordentligt lefnadsätt.....	7	6	13	5	5	2	—	—	1	—	—
Missbruk af läkemedel (opiat, chloralhydrat m. fl.).....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Öfveranstängning, psykisk, kroppalig.....	22	12	34	18	11	4	1	—	—	—	—
Religiös inflytelse.....	31	37	68	31	36	—	1	—	—	—	—
Kärlek.....	18	36	54	18	35	—	1	—	—	—	—
Husliga bekymmer.....	15	20	35	14	19	1	1	—	—	—	—
Olycker och motgångar.....	32	23	55	26	22	6	1	—	—	—	—
Fattigdom, elände (pauperism).....	12	9	21	11	9	1	—	—	—	—	—
Häftig sinnesrörelse.....	13	26	39	12	26	—	—	1	—	—	—
Vanvårdad uppfostran.....	3	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—
Brott.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Fängelselif, enkelt.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Ärftliga anlag.....	86	55	141	82	54	2	1	2	—	—	—
Sömnlöshet.....	—	8	8	—	8	—	—	—	—	—	—
Missbruk af tobak.....	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Fallandesot.....	2	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—
Hård behandling.....	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Solstyg.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Kronisk magejukdom.....	1	3	4	1	3	—	—	—	—	—	—
Lunginflammation.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Utan känd orsak.....	131	120	251	113	116	4	2	6	3	3	4

§ 7.

Uppgift å de å rikets samtliga hospital under år 1886 *intagnes* stånd och yrke.

Tab. 7.

1. Stånd och yrke.	2.		3.		4.		5.		6.		7.		
	S j u k d o m.												
	Enkel sinnes- sjukdom, <i>Insania simplex.</i>		Sinnessjukdom med förämling, <i>Dementia paralytica.</i>		Sinnessjukdom med fallauesot, <i>Insania epileptica.</i>		Fånighet, <i>Idiotia.</i>		Okänd sjukdom.		Summa.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.
Presterskap	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	4	3	7
Universitetlärare och vetenskapsmän	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lärare	4	10	2	—	—	1	—	—	—	—	6	11	17
Skolungdom och studerande	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	9
Civile embets- och enskilde tjänstemän	10	6	2	—	—	—	—	—	—	—	12	6	18
Vaktbetjening	4	4	1	—	—	—	—	—	—	—	5	4	9
Jernvägabetjening	4	3	—	—	1	—	—	—	—	—	5	3	8
Militärer	11	15	2	—	—	—	—	—	—	—	13	15	28
Jurister utan tjänst, advokater	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Läkare	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
Farmaceuter	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Barnmorskor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ingenjörer och tekniker	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	5	—	5
Litteratörer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Konstnärer	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
Sjöfartsidkare (sjömän, fiskare)	15	7	2	1	1	—	—	—	—	—	18	8	26
Landbrukare af ståndspersonsklass	4	3	—	—	—	—	—	2	—	—	4	5	9
Bönder och jordtorpare	91	85	1	1	3	1	1	2	—	—	96	89	185
Fabriksidkare och bruksegare	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	3	1	4
Fabriksarbetare	12	8	—	—	—	—	—	—	—	—	12	8	20
Kapitalister	1	10	—	1	—	—	—	—	—	—	1	11	12
Handtverkare, näringsidkare	55	35	4	3	2	—	—	—	—	—	61	38	99
Handlande	16	13	5	1	—	—	—	—	—	—	21	14	35
Tjenare, daglönare af jordbruksklass	67	52	1	—	2	3	—	—	1	—	71	55	126
Enskild betjening och daglönare icke tillhörande jordbruksklass...	23	69	1	1	—	—	—	—	—	—	24	70	94
Fattighjon	6	11	—	—	1	—	1	1	—	—	8	12	20
Okänt yrke	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	2	1	3
Summa	345	338	26	8	10	5	3	5	1	—	385	356	741

Af studerande hafva under redovisningsåret 9 intagits. Under de senaste 10 åren har antalet intagne studerande varit:

1877.	1878.	1879.	1880.	1881.	1882.	1883.	1884.	1885.	1886.
5	8	6	9	19	7	16	11	9	9

Ett högst betydligt antal af de under året intagne tillhör de jordbrukande klasserna. Om till dessa hänförs jordbrukande ståndspersoner, bönder, jordtorpare, tjenare och daglönare, uppgår de hithörande intagnes antal till 320, d. ä. 43,19 % af *alla* intagne.

§ 8.

Uppgift på de å rikets samtliga hospital under år 1886 *intagnes* hemort.

Tab. 8.

1. Sjukdom.	2. Summa.			3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. H e m o r t .																											
	L ä n .																17. Göteborgs och Bohus län.	18.													
	19. Stockholms stad.	20. Stockholms län.	21. Upsala län.	22. Söderman- lands län.	23. Östergötlands län.	24. Jönköpings län.	25. Kronobergs län.	26. Kalmar län.	27. Gotlands län.	28. Blekinge län.	29. Kristianstads län.	30. Malmöhus län.	31. Hallands län.	32. m. qv.	33. m. qv.																
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	345	338	683	33	34	9	14	13	11	17	11	11	24	9	6	8	18	7	6	7	6	6	6	14	19	35	45	10	8	24	21
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	26	8	34	6	4	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	1	—	—	7	1
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	10	5	15	—	—	1	1	1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	3	5	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Okänd sjukdom	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	395	356	741	41	39	11	16	14	11	18	11	15	24	9	6	8	18	7	6	7	7	7	6	15	20	37	48	10	8	31	23

1. Sjukdom.	17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29.																30.		31.											
	H e m o r t .																Land.	Stad.												
	L ä n .																													
	17. Elliborgs län.	18. Skaraborgs län.	19. Vernlands län.	20. Örebro län.	21. Vestmanlands län.	22. Kopparbergs län.	23. Gästrikens län.	24. Västernorr- lands län.	25. Jämtlands län.	26. Västertottens län.	27. Norrbottens län.	28. Utrikes ort.	29. Okänt.	m.	qv.	m.	qv.													
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	18	13	7	5	16	12	15	14	19	10	24	22	10	18	19	12	10	3	1	—	2	—	1	—	—	—	250	223	95	115
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	7	1	19	7
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	2	3	3
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	2	2
Okänd sjukdom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Summa	18	13	8	7	16	12	16	15	21	11	24	22	12	18	23	13	10	3	2	—	2	—	3	—	—	266	229	119	127	

Af de under redovisningsåret intagne voro 495 bosatte på landet och 246 i stad, respektive 66,80 % och 33,20 %.

§

Öfversigt öfver de å samtliga anstalter för sinnessjukes

Tab. 9.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.																	
Sjukdom.	A n s t a l t.											Summa tillfrisknade.	Å 1-																				
	Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.	Holmehus.		Under 15 år.	16-20.	21-25.	26-30.																	
	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.		m. qv. S.a.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.															
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	16	18	50	46	4	7	8	19	4	11	3	1	—	—	23	38	13	10	7	6	—	2	128	158	286	1	1	15	15	19	24	22	25
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	16	18	50	46	4	7	8	19	4	11	3	1	—	—	23	38	13	10	7	6	—	2	128	158	286	1	1	15	15	19	24	22	25

Då totalsumman af de för enkel sinnessjukdom under år 1886 å hospitalen vårdade är 2,594 (enligt de hoplagda uppgifterna härom i Tab. 1 af respektive läkares årsberättelser) utgöra de sålunda från enkel sinnessjukdom tillfrisknade 11,03 % af alla för enkel sinnessjukdom under år 1886 vårdade.

Hela antalet tillfrisknade i förhållande till *hela antalet vårdade* utgjorde 9,79 %; å de olika anstalterna ställer sig förhållandet sålunda:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.	Holmehus.
9,88 %.	17,94 %.	11,96 %.	4,92 %.	5,42 %.	10,00 %.	0,00 %.	12,37 %.	9,31 %.	5,02 %.	13,33 %.

Hvad beträffar de tillfrisknades ålder var förhållandet följande:

Under 15 år.	16-20.	21-25.	26-30.	31-35.	36-40.	41-45.	46-50.	51-60.	61-70.	Öfver 70 år.
0,70 %.	10,49 %.	15,04 %.	16,43 %.	14,68 %.	10,49 %.	9,79 %.	9,44 %.	9,44 %.	2,80 %.	0,70 %.

I anseende till de tillfrisknades vistelsetid inom hospitalet ställde sig förhållandena sålunda:

Under 1 år.	1-2.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.
83,57 %.	10,84 %.	1,40 %.	2,09 %.	0,70 %.	1,40 %.

Sjukdomens bestånd från dess uppkomst:

Under 3 månader.	3-12 månader.	1-2 år.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Okändt.
16,44 %.	51,06 %.	18,54 %.	3,48 %.	3,48 %.	1,40 %.	3,85 %.	1,75 %.

9.

behandling under år 1886 tillfrisknade.

18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.																				
d e r.							Vistelseid inom hospitalet.						Sjukdomens bestånd från dess uppkomst.																											
31-35.	36-40.	41-45.	46-50.	51-60.	61-70.	Öfver 70 år.	Under 1 år.	1-2.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Under 3 månader.	3-12 månader.	1-2 år.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Okänt																				
m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.																				
21	21	11	19	16	12	12	15	7	20	2	6	2	114	125	8	23	1	3	2	4	1	1	2	2	34	13	60	86	15	38	4	6	4	6	2	2	6	5	3	2
21	21	11	19	16	12	12	15	7	20	2	6	2	114	125	8	23	1	3	2	4	1	1	2	2	34	13	60	86	15	38	4	6	4	6	2	2	6	5	3	2

§ 10.

Uppgift på tillfriskningsprocenten bland de under de sista åren å rikets samtliga hospital intagne sjuke, som lidit af enkel sinnessjukdom.

Tab. 10.

1. Intagningsår.	2. Sjukdomens bestånd före intagningen.	3. Intagne.			4. Tillfrisknade.			5. Procent tillfrisknade.		
		m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.
1877	{ Under 2 år	95	132	227	40	64	104	42,1	48,4	45,8
	{ Öfver 2 år	57	45	102	5	9	14	8,7	20,0	13,7
1878	{ Under 2 år	115	131	246	61	59	120	53,0	45,0	48,7
	{ Öfver 2 år	61	60	121	7	11	18	11,4	18,3	14,8
1879	{ Under 2 år	135	147	282	49	60	109	36,3	40,8	38,6
	{ Öfver 2 år	125	81	206	7	7	14	5,6	8,6	6,7
1880	{ Under 2 år	125	161	286	47	57	104	37,6	35,4	36,3
	{ Öfver 2 år	76	56	132	9	8	17	11,8	14,2	12,9
1881	{ Under 2 år	211	213	424	80	81	161	37,9	38,1	37,9
	{ Öfver 2 år	95	64	159	7	6	13	7,9	9,8	8,1
1882	{ Under 2 år	188	196	384	81	84	165	43,0	42,8	42,9
	{ Öfver 2 år	87	49	136	7	2	9	8,0	4,6	6,6
1883	{ Under 2 år	190	225	415	61	81	142	32,1	36,0	34,2
	{ Öfver 2 år	93	80	173	4	9	13	4,3	11,2	7,5
1884	{ Under 2 år	200	241	441	51	76	127	25,5	31,5	28,8
	{ Öfver 2 år	109	103	212	4	10	14	3,6	9,7	6,6
1885	{ Under 2 år	222	285	507	94	117	211	42,3	41,0	41,6
	{ Öfver 2 år	101	82	183	7	4	11	6,9	4,8	5,8
1886	{ Under 2 år	236	263	499	87	111	198	36,8	42,2	39,6
	{ Öfver 2 år	112	68	180	11	5	16	9,8	7,3	8,8
	Summa	1,717	1,994	3,711	651	790	1,441	37,9	39,6	38,8
		916	688	1,604	68	71	139	7,4	10,3	8,7
	Summa Summarum	2,633	2,682	5,315	719	861	1,580	27,3	32,1	29,7

Uti texten till Tab. 9 redogjordes för de tillfrisknade i förhållande till de vårdade. Öfvanstående tabell N:o 10 upptager tillfriskningsprocenten af de intagne, såväl under hvart och ett af de senaste 10 åren, som under den sammanlagda tiden af en hel 10-årsperiod. Deraf synes att denna tillfriskningsprocent var störst under år 1878 och minst under år 1884 samt att den i medeltal uppgått till 29,7 %, deraf 27,3 % för män och 32,1 % för kvinnor.

Öfersigt öfver de å samtliga anstalter för

Tab. 11.

1. S j u k d o m.	A n s t a l t.												13. Summa.													
	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.															
	Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.	Holmehus.															
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S.a.									
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	7	6	8	13	2	3	11	9	3	9	3	—	2	4	2	8	3	5	5	4	—	—	46	61	107	
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	6	2	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	5	2	5	—	—	—	—	—	—	20	4	24
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	1	—	1	—	—	1	—	—	—	4	3	7
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Summa	13	8	12	13	2	3	12	9	3	9	4	—	2	7	8	10	9	5	5	5	—	—	70	69	139	

1. S j u k d o m.	Sjukdomens bestånd från dess uppkomst.										39.		40.							
	31.		32.		33.		34.		35.						36.		37.		38.	
	Under 3 månader.	3-12 månader.	1-2 år.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Okänt.	Alderdoms-afvning.	Tarmtyfus.										
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	8	8	10	10	7	6	1	1	3	2	3	1	14	33	—	—	2	10	—	1
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	1	—	2	—	10	—	3	2	2	1	1	—	1	1	—	—	—	1	—	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Summa	9	8	12	10	18	6	4	3	5	3	4	1	18	37	1	—	2	11	—	1

1. *Antalet afidne.* Detta antal utgjorde 139, deraf 70 män och 69 kvinnor, d. v. s. 4,76 % af alla vårdade; 4,67 % af vårdade män och 4,85 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1885 voro: 4,47 %, 5,28 % och 3,65 %. Af de afidne vårdades för:

Enkel sinnessjukdom.	Sinnessjukdom med förlamning.	Sinnessjukdom med fallandesot.	Fånighet.
76,98 %.	17,26 %.	5,04 %.	0,72 %.

Förhållandet mellan antalet afidne och antalet vårdade å samtliga anstalterna utgjorde:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.	Holmehus.
6,11 %.	4,67 %.	5,43 %.	4,92 %.	4,33 %.	10,00 %.	4,66 %.	3,65 %.	5,67 %.	3,86 %.	0,00 %.

Dödsprocenten beräknad efter medeltal sjuke för dag utgjorde i de olika sjukdomarne:

Enkel sinnessjukdom.	Sinnessjukdom med förlamning.	Sinnessjukdom med fallandesot.	Fånighet.
4,83 %.	1,08 %.	0,32 %.	0,05 %.

11.

sinnessjukes behandling under år 1886 *afidne.*

14.		15.		16.		17.		18.		19.		20.		21.		22.		23.		24.		25.		26.		27.		28.		29.		30.	
Å l d e r.																						Vistelsetid inom hospitalet.											
Under 15 år.		16—20.		21—25.		26—30.		31—35.		36—40.		41—45.		46—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.		Under 1 år.		1—5.		6—10.		11—15.		16—20.		Öfver 20 år.	
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
—	—	—	2	5	4	4	5	1	11	5	2	8	7	3	6	9	11	7	5	4	8	24	25	8	14	3	7	3	7	3	2	5	6
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	5	1	6	2	3	1	4	—	—	—	—	—	12	1	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	2	5	4	4	7	3	11	12	3	14	10	6	8	14	11	7	5	4	8	37	28	19	18	3	7	3	7	3	2	5	7

41.		42.		43.		44.		45.		46.		47.		48.		49.		50.		51.		52.		53.		54.		55.		56.		57.		58.		59.	
D ö d s o r s a k e r.																																					
Kräfta.		Allmän förlämning.		Hjernblödning och hjernkongestion.		Hjernblödning i hjeran och dess hinnor.		Hjernupp- mjukning.		Hjertsjukdom.		Trombos i lungarteren.		Njursjukdom.		Akuta lung- sjukdomar.		Kroniskalung- sjukdomar.		Mag- och tarm- sjukdomar.		Bakinne- infämnation.		Tarmvred.		Varfeber.		Blindräfe- infämnation.		Indregning af mat i luft- strupen.		Sjefnord.		Drunkning.		Qväfing.	
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.		
3	3	—	—	2	5	4	—	—	1	2	—	—	1	1	1	9	15	15	18	4	2	—	1	—	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—		
—	—	7	1	1	—	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
3	3	7	1	5	6	10	2	—	1	3	1	—	1	1	1	12	16	17	18	4	2	—	1	1	1	2	—	—	2	1	—	—	—	—			

2. *Dödsorsaker.* Tabellen upplyser om de speciella sjukdomstillstånd, som närmast framkallat döden. Talrikast bland dessa hafva äfven detta år varit akuta och kroniska lungsjukdomar, för hvilka respektive 20,14 % och 25,12 % dukat under. Af akuta sjukdomar i hjernan och dess hinnor hafva 16,54 % affidit.

Uppgift på tillfälliga sjukdomar bland de å rikets samtliga hospital *vårdade* under år 1886.

Tab. 12.

1. Tillfälliga sjukdomar.	2. Summa.			3. Enkel sinnes- sjukdom, <i>Insania simplex.</i>		4. Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>		5. Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>		6. Fånighet, <i>Idiotia.</i>	
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
	Ålderdomsaftning.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—
Tarmtyfus.....	2	3	5	2	3	—	—	—	—	—	—
Varfeber.....	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Syfilis.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Dröppel.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Bleksot och blodbrist.....	2	17	19	2	17	—	—	—	—	—	—
Hjernkongestion.....	2	3	5	1	2	—	—	1	1	—	—
Hjernblödning.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Hjern- och hjernhinneinflammation.....	5	1	6	3	1	2	—	—	—	—	—
Hjernoedem.....	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—
Hjernuppmjukning.....	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Hjertumör.....	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—
Konvulsioner.....	8	—	8	2	—	6	—	—	—	—	—
Ögonsjukdom.....	8	14	22	8	14	—	—	—	—	—	—
Öronsjukdom.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Hjertsjukdom.....	3	3	6	3	2	—	—	—	—	—	1
Trombos i lungarteren.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Lymfkörtelinflammation.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Lungsäcksinflammation.....	2	7	9	1	7	1	—	—	—	—	—
Lungblödning.....	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Luftrörskatarrh.....	18	13	31	17	13	1	—	—	—	—	—
Lungemfysem.....	2	1	3	2	1	—	—	—	—	—	—
Lungoedem.....	2	2	4	1	2	—	—	1	—	—	—
Lungbrand.....	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Akut lunginflammation.....	23	21	44	20	19	2	—	1	1	—	1
Kronisk d:o.....	21	26	47	19	26	2	—	—	—	—	—
Sjukdom i munhåla, näsa och svalg.....	20	20	40	18	20	1	—	1	—	—	—
Akut magkatarrh.....	6	9	15	6	9	—	—	—	—	—	—
Kronisk d:o.....	36	40	76	35	40	1	—	—	—	—	—
Magsår.....	1	1	2	—	1	1	—	—	—	—	—
Tarmblödning.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Tarminflammation och diarrhé.....	44	51	95	38	49	4	—	—	1	2	1
Tarmvred.....	1	1	2	—	1	1	—	—	—	—	—
Tarmbräck.....	7	—	7	6	—	—	—	1	—	—	—
Sjukdom i ändtarmen.....	3	6	9	2	6	1	—	—	—	—	—
Masksjukdom.....	2	2	4	2	2	—	—	—	—	—	—
Bukhinneinflammation.....	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Gulsot.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Njursjukdom.....	1	4	5	1	3	—	—	—	—	—	1
Sjukdom i manliga genitalia.....	4	—	4	3	—	—	—	1	—	—	—
D:o i kvinnliga d:o.....	—	10	10	—	10	—	—	—	—	—	—
Ledgångsrheumatism.....	2	2	4	2	2	—	—	—	—	—	—
Ledhinneinflammation.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Ledvridning.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Benbrott.....	6	11	17	5	10	1	—	—	—	—	1
Benröta.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Ros.....	6	8	14	5	8	—	—	1	—	—	—
Hudsjukdom.....	15	15	30	13	15	1	—	1	—	—	—
Kontusion.....	6	5	11	4	3	1	—	1	2	—	—
Friska sår.....	18	7	25	15	6	1	1	—	—	—	—
Rötsår, liggsår.....	26	9	35	12	5	14	4	—	—	—	—
Bulnad.....	25	14	39	22	13	1	1	2	—	—	—
Karbunkel.....	9	5	14	6	5	2	—	1	—	—	—
Brännskada.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Kräfta.....	2	1	3	2	1	—	—	—	—	—	—
Summa.....	351	345	696	290	328	44	6	15	6	2	5

§ 13.

Sjukdomens bestånd från dess uppkomst hos de å rikets samtliga hospital den 31 dec. år 1886 närvarande.
Tab. 13.

1. S j u k d o m.	2.			3.	4.		5.		6.		7.		8.		9.		
	Summa.			Under 1 år.	1—2 år.		2—3.		3—5.		5—10.		Öfver 10 år.		Okändt.		
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	1,046	1,033	2,079	102	124	89	90	65	91	136	109	247	213	390	400	17	6
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	33	8	41	3	3	8	1	11	—	6	2	4	—	1	—	—	2
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	64	23	87	3	—	—	1	2	—	6	1	9	5	42	15	2	1
Fånighet, <i>Idiotia</i>	29	21	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	19	—	2
Okänd sjukdom	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Summa	1,173	1,085	2,258	108	127	97	92	78	91	148	112	260	218	462	434	20	11

Bland de 2,258 sjuke har förhållandet i detta hänseende kunnat bestämmas för 2,227, d. v. s. för 98,63 %. De sålunda bestämda fallen förhålla sig på följande sätt:

Under 1 år.	1—2 år.	2—3 år.	3—5.	5—10.	Öfver 10 år.
10,55 %.	8,49 %.	7,59 %.	11,68 %.	21,46 %.	40,23 %.

De vid 1886 års slut kvarliggande voro i afseende på de olika sjukdomsformerna fördelade sålunda:

Enkel sinnessjukdom.	Sinnessjukdom med förlamning.	Sinnessjukdom med fallandesot.	Fånighet.	Okänd sjukdom.
92,07 %.	1,82 %.	3,85 %.	2,22 %.	0,04 %.

§ 14.

Öfversigt öfver de sjukas fördelning inom samtliga anstalter för sinnessjuke behandling den 31 dec. 1886.
Tab. 14.

1. A n s t a l t.	2.			3.								4.				5.			
	Summa.			Med hänsyn till afgift.								Kriminalpatienter.							
	m.	qv.	S:a.	Betalande i 1:sta klass.	Betalande i 2:dra klass.	Betalande i 3:dje klass.	Utan afgift.		De som icke kunnat till följd af sinnessjukdom för brottslig handling till ansvar fallas.		Ransaknings- fångar.		Straffångar.						
m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.			
Stochholm	147	123	270	8	12	21	14	105	97	13	—	8	1	1	—	6	—		
Uppsala	224	162	386	8	—	54	33	150	124	12	5	10	—	1	—	1	3		
Nyköping	38	33	71	—	—	4	2	34	30	—	1	1	—	—	—	—	1		
Vadstena	170	181	351	13	9	17	12	128	152	12	8	11	1	—	—	1	1		
Vexjö	115	103	218	9	9	14	9	89	85	3	—	11	3	1	1	5	2		
Visby	15	14	29	—	—	2	—	10	13	3	1	1	—	—	—	2	—		
Malmö	88	86	174	—	—	11	7	58	71	19	8	10	4	—	1	5	1		
Lund	175	176	351	14	15	34	23	108	120	19	3	11	2	2	—	7	1		
Göteborg	89	87	176	—	—	16	21	59	62	14	4	15	3	—	—	4	2		
Hernösand	112	108	220	2	2	16	10	86	94	8	2	7	1	1	1	—	1		
Holmehus	—	12	12	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Summa	1,173	1,085	2,258	54	59	189	146	827	845	103	32	85	15	6	3	31	12		

A. *Med hänsyn till afgift.*

1. *Betalande i 1:sta klass.* Deras antal vid årets slut utgjorde 113, d. ä. 5,00 % af alla qvarliggande.
2. *Betalande i 2:dra klass.* De voro 335 eller 14,81 % af alla qvarliggande.
3. *Betalande i 3:e klass.* Dessa voro 1,675 eller 74,18 % af alla qvarliggande.
4. *Utan afgift qvarlågo* 135 eller 5,98 % af alla qvarliggande.

B. *Tilltalade eller dömda för straffbar handling, s. k. kriminalpatienter.* Hit räknas icke allenast dömda förbrytare, hvilka under strafftiden blifvit sinnessjuka, utan äfven sjuke ransakningsfångar och sådana, som under sinnessjukdom begått straffbar handling och fördenskull icke kunnat till straff dömas, men såsom för allmänna säkerheten vådlige blifvit å anstalt intagne. Antalet af dem var vid årets slut 152, nemligen 122 män och 30 qvinnor; 7,31 % af alla qvarliggande; 11,66 % af qvarliggande män, 2,90 % af qvarliggande qvinnor. Vid 1885 års slut funnos 145 kriminalpatienter. Inom de särskilda anstalterna var förhållandet mellan kriminalpatienterna och öfrige sjuke vid 1886 års slut:

Stockholm.	Uppsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.	Holmehus.
5,93 %.	3,89 %.	2,82 %.	3,99 %.	10,55 %.	10,34 %.	12,06 %.	6,55 %.	13,63 %.	0,50 %.	0,00 %.

Det högsta relativa antalet hafva sålunda Göteborgs och Malmö hospital; dernäst komma Vexjö och Visby; det lägsta relativa antalet förekom, om man fränser privatanstalten vid Holmehus, på Hernösands hospital.

Af de 152 kriminalpatienterna hafva följande brottsliga handlingar blifvit begångna, nemligen:

Mord å anhöriga	8.	Blodskam	1.
Barnamord	8.	Mordbrand	32.
Mordförsök	3.	Stöld och rån	32.
Mord och dråp	32.	Delaktighet i mord	1.
Sjelfmordsförsök	1.	Skadegörelse och hemfridsbrott	2.
Våld mot anhöriga	6.	Skada å jernväg	1.
Öfvervåld å främmande person	21.	Bettlande och lösdrifveri	2.
Försök till våldtäkt	1.	Ej uppgifvet	1.

Öfversigt öfver antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuke för dag, äfvensom öfver kostnaden för utspisning och för läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården, vid samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1886.

Tab. 15.

1. Anstalt.	2. Antal sjukplatser vid årets slut.	3. Antal underhållsdagar.	4. Medeltal sjuke för dag.	5. Utspisningskostnad (för de sjuke).						6. Läkemedelskostnad.						7. Totalkostnad för sjukvården.					
				Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.	
				Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Stockholm	265	97,883	268	40,669	47	—	41,55	151	65	992	77	—	0,82	2	99	117,264	23	1	19,80	437	67
Upsala	400	134,659	369	73,493	40	—	54,57	199	18	2,966	87	—	2,20	8	03	167,821	02	1	24,62	454	86
Nyköping	70	25,554	70	9,877	30	—	38,65	141	07	180	55	—	0,71	2	59	23,526	91	—	92,06	336	02
Vadstena	360	127,697	349	41,611	27	—	33,25	121	38	1,573	07	—	1,23	4	49	129,540	61	1	01,34	370	32
Vexjö	220	79,607	218	37,823	44	—	47,51	173	50	520	68	—	0,65	2	34	74,086	06	—	93,06	339	84
Visby	30	10,697	29	7,220	51	—	67,50	246	38	67	41	—	0,63	2	30	16,256	83	1	51,97	554	69
Malmö	175	63,016	173	19,653	99	—	31,18	113	31	1,239	84	—	1,02	3	72	61,769	56	—	98,02	357	77
Lund	354	127,166	348	52,136	83	—	40,99	149	61	3,909	72	—	2,43	8	87	157,127	68	1	23,56	450	99
Göteborg	170	63,839	175	24,067	76	—	37,10	137	61	884	64	—	1,38	5	05	94,338	89	1	47,75	539	39
Hernösand	221	79,557	218	38,027	23	—	39,00	142	35	866	55	—	1,08	3	94	88,569	20	1	11,22	405	95
Holmehus	12	1)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	2,277	809,675	2,257	344,581	20	—	42,55	155	31	13,202	10	—	1,63	5	94	930,300	99	1	14,89	421	35

1) Rapporten innehåller icke uppgift härom.

1. *Sjukplatsernas antal vid 1886 års slut.* Ofvan i § 1, mom. 1 har redogjorts för de befintliga sjukplatserna, hvilka vid årets slut voro 20 flere än vid dess början, 116 platser voro afsedda för första betalningsklassen, 2,161 för de öfriga klasserna.

2. *Underhållsdagarnes antal.* För alla vårdade å statens anstalter uppgå underhållsdagarnes antal till 809,675, hvadan medeltalet dagligen vårdade blifver 2,217; under år 1885 utgjorde detta medeltal 2,157; under år 1884 var det 2,124.

3. *Utspisningskostnaden* (endast beräknad för sjuke af alla klasser, ej för betjeningen) utgör 344,581 kronor 20 öre. Genom denna summas fördelning på underhållsdagarne erhålles medelkostnaden för hvarje sjuk för dag, nemligen 42,55 öre och för år 155,31 kronor. Under år 1885 voro motsvarande tal 42,01 öre och 153,33 kronor. Medeldagskostnaden för utspisningen är såsom tabellen utvisar ganska olika vid de särskilda anstalterna; högst är den vid Visby och Upsala hospital, lägst vid Vadstena och Malmö hospital.

4. *Läkemedelskostnaden* uppgår vid samtliga anstalter till 13,202 kronor 10 öre eller för hvarje sjuk för dag 1,63 öre mot 1,39 öre för år 1885.

5. *Totalkostnaden för hela sjukvården.* Denna utgör 930,300 kronor 99 öre, häruti dock ej inberäknad kostnaden för byggnader och deras reparationer, icke heller för onera och utskylder. Vid fördelning på underhållsdagarne erhålles som totalmedelkostnad för hvarje vårdad för dag 1 krona 14,89 öre och för år 421 kronor 35 öre; motsvarande tal för 1885 voro 1 krona 16,19 öre och 424 kronor 9 öre. Vid de särskilda anstalterna utfalla medelkostnaderna mycket olika. De äro högst vid Visby och Göteborgs hospital, lägst vid Vadstena och Nyköpings hospital. Skillnaden mellan minimum och maximum af medelkostnaderna — Nyköpings och Visby hospital — utgör 59,91 öre.

§ 16.

Uppgift på de vid samtliga anstalter för sinnessjukas behandling i och för den egentliga sjukvården anställda tjänstemän och betjening.

Tab. 16.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Öfverläkare.	Bihjäljande läkare.	Annanniser.	Uppsyningsmän.	Föreståndarekor.	Sjukvaktare.	Sjukvakterskor.	Medeltal sjuk- platser, dagligen äret om upptagna.	Medeltal sjuke för dag, för hvar och en af sjukbeje- ningen.
Stockholm	1	1	1	1	1	15	20	268	7,65
Upsala	1	2	—	1	1	26	21	369	7,85
Nyköping	1	—	—	1	1	2	3	70	14,00
Vadstena	1	1	—	1	1	10	22	349	10,90
Vexjö	1	1	—	1	2	12	11	218	9,48
Visby	1	—	—	1	1	2	2	29	7,50
Malmö	1	1	—	1	1	8	8	173	10,81
Lund	1	1	1	1	1	20	20	348	8,70
Göteborg	1	1	—	1	1	12	9	175	8,55
Hernösand	1	1	—	1	1	14	14	218	7,70
Holmehus	—	1	—	—	1	—	3)—	—
Summa	10	10	2	10	12	121	133	2,217	8,72

1) Rapporten innehåller ej uppgift härom.

Vaktbetjeningen har under redovisningsåret ökats med 3 sjukvaktare och minskats med 1 sjukvakterska och utgjorde vid årets slut 254. Under år 1885 ökades antalet med 6 sjukvaktare och 1 sjukvakterska. Hvar och en af vaktbetjeningen å statens anstalter har i medeltal haft att dagligen tillse 8,72 sjuke.

Bil. B.

Inkomster för Hospitals underhåll år 1886.

	Statsanslag.		Patient- afgifter.		Ränta & patient- afgifter.		Ersatt begravnings- kostnad.		Underhålls- bidrag.		Anmärknings- medel.		Diversc.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Medicinalstyrelsens kassa	550,000	—	—	—	—	—	—	—	310	25	—	—	670	19	—	—	550,980	44
Stockholms hospital	—	—	65,535	25	18	—	66	—	14,000	—	—	—	2,159	36	1,012	66	82,791	27
Upsala d:o	—	—	82,246	33	145	58	343	91	—	—	—	—	2,396	18	—	—	85,132	—
Nyköpings d:o	—	—	13,672	90	3	50	99	—	—	—	—	—	102	84	—	—	13,878	24
Vadstena d:o	—	—	78,384	45	102	02	269	19	—	—	19	80	2,391	84	7,453	69	88,620	99
Vexjö d:o	—	—	49,155	90	104	87	66	—	—	—	200	—	1,734	28	877	80	52,138	85
Göteborgs d:o	—	—	35,323	59	61	08	126	23	—	—	138	24	860	52	172	38	36,682	04
Lunds d:o	—	—	92,520	20	146	62	82	50	—	—	18	—	2,768	37	3,913	76	99,449	45
Hernösands d:o	—	—	45,268	45	64	03	141	—	—	—	—	—	1,876	62	2,393	—	49,743	10
Visby d:o	—	—	5,221	90	2	43	33	—	—	—	—	—	547	68	—	—	5,805	01
Malmö asyl	—	—	30,849	30	56	17	82	50	—	—	—	—	1,790	—	—	—	32,777	97
Summa	550,000	—	498,178	27	704	30	1,309	33	14,310	25	376	04	17,297	88	15,823	29	1,097,999	36

Bil. C.

Utgifter för Hospitals

	Afskrifning.		U t g i f t e r.									
			Aflöning.		Utpisning.		Linne samt gång- och sängkläder.		Eldning och lyshällning.			
			Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.		
Medicinalstyrelsens kassa	—	—	1,500	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms hospital	77	86	29,363	69	50,828	11	9,584	17	15,611	31	—	—
Upsala d:o	116	70	42,137	91	73,493	40	12,009	54	18,115	86	—	—
Nyköpings d:o	—	25	6,021	—	11,879	46	1,542	99	2,924	72	—	—
Vadstena d:o	697	24	34,674	97	55,793	47	8,515	53	11,010	13	—	—
Vexjö d:o	—	—	25,256	94	37,823	44	6,483	49	6,601	22	—	—
Göteborgs d:o	277	07	24,147	07	32,047	18	5,482	38	14,757	61	—	—
Lunds d:o	262	53	34,946	83	64,314	57	8,109	07	29,733	88	—	—
Hernösands d:o	—	—	26,322	99	41,252	33	6,883	24	6,382	11	—	—
Visby d:o	—	—	4,198	55	7,218	51	1,580	38	1,129	72	—	—
Malmö asyl	—	—	16,685	77	24,912	73	4,709	10	8,742	57	—	—
Summa	1,431	65	245,255	72	399,563	20	64,899	89	114,399	13	—	—

Bil. D.

Sammandrag af 1886 års redovisning

Debet.					
<i>Balans från år 1885.</i>					
Skulder: Kassan		291	84		
Patientavgifter		9,132	76		
Lundgrenska donationsfonden		585	95		
Diverse		68,155	41		
Hospitalsanläggningen vid Kristinehamn		42,165	04		
Vatten- och aflöpsledning vid Vadstena hospital		4,901	53	125,232	53
<i>Afskrifning.</i>					
Se Tab. Bil. C.		—	—	1,431	65
<i>Utgifter.</i>					
Se Tab. Bil. C.		—	—	1,114,644	68
<i>Balans till år 1887.</i>					
Behållningar och fordringar:					
Kontant		4,144	11		
Förråden		57,109	97		
Patientavgifter		9,505	46		
I bank inestående		129,127	50		
Förskotter		14,091	32		
Proprie balanser		3,586	26		
Diverse		75,633	46	293,198	08
Summa		—	—	1,534,506	94

underhåll år 1886.

U t g i f t e r.																			
Medikamenter.		Tvätt och renhållning.		Inventarier.		Underhåll och förbättring af byggnader och gårdar.		Skrifmaterialier m. m.		Utskylder.		Diverse utgifter.		Indragningsstat.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
—	—	—	—	—	—	11,805	21	—	—	—	—	12,592	90	—	—	—	—	25,898	11
1,223	96	2,451	29	4,582	68	8,746	59	137	28	—	—	6,422	33	527	78	114	24	129,593	43
2,966	87	4,892	90	5,694	16	57,995	86	562	50	102	12	7,939	88	—	—	—	—	225,911	—
180	55	118	66	517	72	2,902	94	60	27	14	10	1,086	11	200	—	—	—	26,748	52
1,573	07	995	59	8,809	71	25,870	80	466	81	257	44	5,862	65	1,838	68	2,370	95	158,039	80
520	68	1,058	91	2,449	91	4,729	85	377	46	—	—	2,703	81	725	—	85	—	88,815	71
834	64	2,320	51	4,906	38	16,545	63	357	23	314	34	9,435	89	—	—	—	—	111,198	86
3,909	72	2,039	22	7,897	83	6,934	43	825	43	309	33	5,653	39	500	—	2,513	35	167,686	55
866	65	1,141	60	2,148	98	7,915	79	411	79	730	83	3,541	32	—	—	1,382	27	98,979	77
67	41	231	07	215	83	1,269	46	16	46	55	52	278	90	1,318	—	10	10	17,590	11
1,239	84	1,395	13	1,301	30	2,029	80	272	80	189	16	2,510	32	194	73	—	—	64,182	82
13,433	29	16,644	88	38,524	—	146,746	10	3,488	03	1,972	84	58,927	50	5,304	19	6,475	91	1,114,644	68

öfver till Hospitalsväsendet anslagne medel.

Kredit.							
<i>Balans från år 1885.</i>							
Behållningar och fordringar:							
Kontant		3,144	33				
Förråden		58,175	45				
Patientafgifter		7,409	38				
I bank inestående		152,138	72				
Förskotter		9,288	82				
Proprie balanser		4,394	44				
Diverse		71,673	37	301,224	51		
<i>Inkomster.</i>							
Se Tab. Bil. B.		—	—	1,097,999	96		
<i>Balans till år 1887.</i>							
Skulder: Patientafgifter							
Lundgrenska donationsfonden		5,172	28				
Diverse		601	31				
Hospitalsanläggningen vid Kristinehamn		64,822	10				
Vatten- och aflöpsledning vid Vadstena hospital		55,361	33				
		9,326	05	135,283	07		
Summa				—	—	1,534,506	94

Sammandrag af lækarnes oppgifter om

		S i n n e s s j u k e.																	
		Från		Kön			Civilstånd			Ålder.				Vårdas inom					
		Antal.	landsbygd.	städer.	män.	kvinnor.	ej angifvet.	ogifta.	giftra.	ej angifvet.	under 30 år.	mellem 30 och 40 år.	över 40 år.	ej angifven.	Emskildt hus.	Emskild anstalt.	Fattighus.	Læselæst.	Hospital eller Asyl.
Stockholms stad.....	1)	231	—	231	—	—	231	—	—	231	—	—	—	231	15	2	90	13	111
Stockholms län...		194	186	8	59	69	66	92	30	72	9	42	76	67	117	7	18	1	50
Upsala "...		132	119	13	36	52	44	69	11	52	—	13	38	81	83	—	10	—	37
Södermanlands "...		198	158	40	99	75	24	115	31	52	12	57	78	51	94	3	28	—	73
Östergötlands "...		425	345	80	209	213	3	306	113	6	9	93	128	195	241	1	67	1	115
Jönköpings "...		317	275	42	85	76	156	104	56	157	5	61	95	156	231	1	7	2	52
Kronobergs "...		211	205	6	100	111	—	147	57	7	7	87	117	—	145	1	12	—	53
Kalmar "...		278	260	18	88	95	95	85	34	159	3	48	76	151	201	2	22	1	51
Gotlands "...		84	74	10	19	25	40	17	4	63	14	1	6	63	58	1	7	—	23
Blekinge "...		175	115	60	78	97	—	119	47	9	1	62	112	—	90	1	36	2	45
Kristianstads "...		266	242	24	90	89	87	123	50	93	5	63	111	87	139	3	29	4	91
Malmöhus "...		405	283	122	199	206	—	244	87	74	20	157	160	68	174	1	65	4	161
Hallands "...		163	153	10	66	96	1	110	53	—	7	51	105	—	124	1	5	3	30
Göteborgs och Bohus "...		456	245	211	206	250	—	329	114	13	25	161	229	41	208	2	2	1	42
Elfsborgs "...		391	351	40	173	188	30	185	90	116	8	75	128	180	232	1	34	3	70
Skaraborgs "...		287	237	50	88	81	118	90	39	158	2	26	41	218	216	2	22	11	35
Vermlands "...		508	493	15	220	226	62	250	109	149	8	102	171	227	412	—	14	1	81
Örebro "...		269	263	6	125	114	30	175	68	26	11	32	52	174	145	2	29	3	89
Vestmanlands "...		207	174	33	33	27	147	39	20	148	4	29	27	147	101	2	22	2	79
Kopparbergs "...		377	352	25	135	144	98	138	42	197	2	85	95	195	166	—	9	2	106
Gefleborgs "...		255	209	46	67	109	79	121	53	81	3	50	76	126	143	—	37	4	71
Vesternorrlands "...		241	225	16	75	77	89	92	46	103	6	49	64	122	126	1	9	2	98
Jemtlands "...		108	102	6	61	47	—	80	28	—	3	31	32	42	79	—	3	—	26
Vesterbottens "...		185	179	6	29	31	125	39	21	125	1	23	36	125	149	1	4	10	21
Norrbottnens "...		169	162	7	83	86	—	120	38	11	6	68	95	—	124	—	14	—	14
Summa		6,532	5,407	1,125	2,423	2,584	1,525	3,189	1,241	2,102	171	1,466	2,148	2,747	3,863	35	595	70	1,624

1) Rapporten ej fullständig i följd af bristande oppgifter från presterskapet.

sinnessjuka och idioter i riket år 1886.

I d i o t e r.																		
Antal.	Från		Kön			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom					
	landsbygd.	städer.	män.	qvinnor.	ej angifvet.	ogifva.	gifva.	ej angifvet.	under 20 år.	mellan 20 och 40 år.	öfver 40 år.	ej angifven.	Enskildt hus.	Enskildt anstalt.	Fattighus.	Länslasarett.	Hospital eller Asyl.	
7	—	7	—	—	7	—	—	7	—	—	—	7	—	—	7	—	—	Stockholms stad.
119	114	5	61	52	6	73	3	43	48	41	23	7	89	4	14	1	9	Stockholms län.
108	89	19	45	32	31	74	2	32	26	11	7	64	84	9	7	—	6	Upsala "
180	175	5	71	69	40	94	—	86	33	44	26	77	145	4	25	—	6	Södermanlands "
189	181	8	109	80	—	187	—	2	55	81	52	1	154	2	23	—	7	Östergötlands "
222	211	11	62	51	109	108	—	114	57	43	17	105	192	1	11	—	1	Jönköpings "
155	155	—	86	69	—	155	—	—	58	67	30	—	148	4	3	—	—	Kronobergs "
190	183	7	77	65	48	114	1	75	39	32	24	95	156	5	9	—	3	Kalmar "
51	51	—	15	5	31	—	—	51	—	—	—	51	50	—	1	—	—	Gotlands "
158	132	26	84	74	—	138	—	20	64	70	24	—	137	7	9	—	5	Blekinge "
196	193	3	77	44	75	116	1	79	46	52	22	76	177	10	5	—	4	Kristianstads "
275	222	53	156	119	—	238	1	36	117	91	40	27	201	32	24	—	11	Malmöhus "
124	118	6	82	42	—	122	2	—	39	51	34	—	119	1	4	—	—	Hallands "
307	183	74	113	94	—	148	—	59	90	73	23	21	143	1	—	—	1	Göteborgs och Bohus "
316	309	7	151	124	41	192	—	124	56	72	42	146	306	—	10	—	—	Elfsborgs "
282	271	11	83	60	139	116	—	166	16	29	3	234	241	11	18	—	12	Skaraborgs "
477	463	14	253	187	37	456	2	19	107	137	91	142	458	—	15	—	3	Vermlands "
113	108	5	49	41	23	91	—	22	22	20	13	58	97	5	10	—	—	Örebro "
99	94	5	16	8	75	24	—	75	12	11	1	75	80	3	11	—	5	Vestmanlands "
196	188	8	71	59	66	68	—	128	40	24	7	125	99	1	—	—	1	Kopparbergs "
192	158	34	48	65	79	109	—	83	28	21	17	126	154	14	21	—	3	Gefleborgs "
109	109	—	45	27	37	70	2	37	31	26	15	37	106	2	1	—	1	Vesternorrlands "
52	52	—	31	21	—	52	—	—	14	19	12	7	52	—	—	—	—	Jemtlands "
115	112	3	22	21	72	43	—	72	21	15	7	72	115	—	—	—	—	Vesterbottens "
80	74	6	52	28	—	71	—	9	26	34	20	—	69	—	10	—	1	Norrbottnens "
4,212	3,895	317	1,859	1,437	916	2,859	14	1,239	1,045	1,064	550	1,553	3,571	116	238	1	79	Summa

Bil. F.

Öfverläkaren E. Hjertström, Hernösand, har afgifvit nedanstående, infordrade utlåtanden:

1. Sedan Kongl. Medicinalstyrelsen i skrifvelse till Direktionen öfver Hernösands hospital af den 9 Aug. 1886 förordnat, att för mord häktade och tilltalade hustru Kajsa Brita Kindbom från Färsta i Sköns socken skulle intagas å hospitalet i Hernösand och der vårdas, tilldess ett fullständigt motiveradt läkarebetyg om hennes sinnesbeskaffenhet för närvarande och vid tiden för den åtalade gerningens begående kunde af vederbörande öfverläkare afgifvas, och hustru Kindbom på grund deraf intagits härstädes den 21 Aug. s. å., har undertecknad efter tagen del af ransakningshandlingarne i målet anställt undersökning af hustru Kindbom i berörda hänseende och får, med bifogande af nämnda handlingar, härmed värdsamt afgifva följande utlåtande:

Af ransakningshandlingarne inhemtas, att Kajsa Brita Jonsson Kindbom är född 1843 i Sköns församling; föräldrarna voro bondfolk, fadern ännu lefvande. Gifte sig 1872 med arbetaren Johan August Kindbom, från hvilken hon sista tiden lefvat skild. Hustru Kindbom har haft sju barn, nämligen oäkta dottern Brita Erika, född d. $\frac{26}{7}$ 1868 och död d. $\frac{9}{8}$ s. å.; dottern Johanna Wilhelmina, född efter äktenskapet d. $\frac{4}{8}$ 1872 och död d. $\frac{5}{12}$ s. å.; sonen Johan Erik, född d. $\frac{28}{1}$ 1874 och död d. $\frac{24}{3}$ s. å.; sonen Per August, född d. $\frac{4}{1}$ 1879 och död d. $\frac{24}{1}$ s. å.; sonen Per August, född d. $\frac{12}{1}$ 1880 och död d. $\frac{3}{8}$ s. å.; oäkta dottern Katarina Margreta, född d. $\frac{28}{9}$ 1885 och död d. $\frac{25}{10}$ s. å. samt ännu lefvande sonen Erik Johan, född d. $\frac{10}{9}$ 1875. Den 24 Mars 1886 åtalades hustru Kindbom för att genom grof vårdslöshet hafva varit vållande till det af henne den 28 Sept. 1885 framfödda oäkta flickebarnets den 25 derpå följande Okt. inträffade död. Vid förberedande polisförhör upplyste hon, dels att hennes man för flera år sedan lemnat orten och ej sedan bidragit till familjens underhåll, hvarför hon, såsom behäftad med så kallad fallandesjuka och oförmögen att sig sjelf försörja, blifvit af fattigvården inackorderad hos ett arbetsfolk i socknen; dels angående orsaken till ifrågavarande barns död, att hon natten i fråga väckts kl. 3 på morgonen af hustrun till den, hos hvilken hon var inneboende, som lemnat barnet till henne, Kindbom, för erhållande af di; att hon då satt sig upp i sängen, mottagit barnet och lagt det till bröstet, sedermera åter lagt sig, insomnat och först vaknat kl. 5,30 på morgonen, då hon blef uppmärksamgjord på att barnet låg dödt i sängen. Hon kunde ej uppgifva huru detta, som var friskt på aftonen, sålunda dött. Kindboms värdfolk, som legat i samma rum, hade härförutom endast att upplysa, att K. funnits sittande lugnt i sängen med barnet liggande dödt bredvid sig. Särskildt hade värden, arbetaren Erik Nordlander, som legat vaken mellan kl. 3 och 5,30, under denna tid ej hört något ljud hvarken från K. eller barnet. Obduktionsprotokollet af den 5 Nov. upplyser, att barnets hud befunnits röd å högra sidan af ansigtet och halsen samt här och der å kroppen dock utan blodutådring, att tecken till stark blodträngning såväl åt hjernan

och dess hinnor som åt lungorna iakttagits samt att barnet, som förut varit friskt, synes hafva afidit af qväfning. Vid följande ransakning ändrade K. sin förra uppgift derhän, att hon ej blifvit af hustru Nordlander uppväckt kl. 3 på morgonen den ifrågavarande dagen, utan redan förut varit vaken och hört barnet gråta, men, enär hon varit sjuk, ej orkat gå upp och lemna det den vård, det erfordrat; tilläggande hustru K., att, sedan hon af hustru Nordlander mottagit baruet, hon åter lagt sig ned i sängen, der hon lagt barnet emellan sig och väggen, så att det kommit att ligga på hennes venstra sida med hufvudet hvilande på hennes arm, under det hon sjelf gifvit barnet venstra bröstet att dia; att hon härunder somnat, men derförinnan ej haft tanke på att aflägsna barnet från sängen, enär hon önskat, att det skulle ligga stilla och ej oroa henne, hvilket hon ansett bäst skulle kunna ske, om barnet finge qvarligga vid bröstet, men att, då hon vid förut uppgifven tid uppvaknat, barnet befunnits vara dödt. Vårdfolket uppgaf vid samma förhör, att då de efter barnets död velat hemta folk, K. yttrat: »Ni må väl ej säga annat, än att barnet är väl och vackert dödt» samt att hon, då hustru Nordlander samma afton skolat i något ärende begifva sig till fjerdingssmannen, afven då haft ett dylikt yttrande; vidare intygades, att K. hela tiden visat mycken motvilja mot barnet och stundom vägrat att gifva det di. Vid senare förhör intygades af ett vittne, att, då aftalet om Kindboms inackorderande hos makarne Nordlander redan var uppgjort, K. bedt vittnet, att denna ville tillåta, att socknen, af hvilken den tilltalade åtnjöte full fattigvård, inackorderade henne hos vittnet och dennas man i stället för hos makarne Nordlander samt att, då vittnet vägrat efterkomma denna begäran, K. yttrat, att vittnet icke skulle låta afskräcka sig deraf, att den tilltalade befunne sig i hafvande tillstånd, enär, såsom orden fallit: »den här horungen ej skulle komma att lefva längre än de andra»; på grund af hvilket yttrande vittnet varnat K. för begående af det brott, som dessa ord tycktes afse. Vid ransakningen förklarade K. sitt yttrande sålunda, att hon, som vore behäftad med fallandesjuka, trott, att hon under något anfall häraf skulle komma att förorsaka barnets död. Till andra afhörda vittnen hade K. haft yttrande, snarlikt det ofvannämnda: »det vore ovisst, huru länge den repslagareungen komme att lefva», hänsyftande på det kända förhållandet, att fadern till barnet var till yrket repslagare. Ett vittne uppgaf, att hon, som var i tjenst hos makarne Kindbom, då ett annat af Kindboms barn, nämligen sonen Johan Erik, den 24 Mars 1874 afidit, funnit barnet qvällen förut eller den 23 Mars fullkomligt friskt; att hon, som bodde i köket näst intill makarne Kindboms rum, uppehållit sig till kl. 11 i rummet, sysselsatt att sköta barnet; att hon derefter lagt det i vaggan bredvid Kindboms säng och gått till hvila, hvarvid hustru K., som varit vaken, frågat vittnet, om hon fick påkalla henne under natten, derest barnet skulle blifva oroligt, hvilket hon bejakat, men derefter ej blifvit inkallad eller uppvaknat förrän kl. omkring 6 påföljande morgon, dervid hon ingått till makarne K.; att barnet dervid hörts qvida, liksom det med mycken svårighet dragit djupt efter andan; att vittnet funnit barnet upptaget ur vaggan och liggande ytterst i sängen vid hustru K:s högra sida men vändt från henne och för öfrigt fullkomligt fritt och ledigt; att vittnet uppväckt hustru Kindbom som tillsagt vittnet att hemta Kindboms moster; att efter vittnets ankomst med nämnda släktning, K. setat vid spisel, hållande barnet, som annu lefvat, på knäet, sedan hon upplöst lindorna, samt att barnet, som fortfarande andats mycket tungt, kort derpå afidit. Vittnet hade ej eftersett tecken till yttre våld å barnet. Hustru Kindbom, ytterligare hörd öfver det ursprungliga åtalet medgaf slutligen, »ville ej förneka», att hon, under det barnet legat på hennes arm, med armen tryckt barnets ansigte mot bröstet, så att det derigenom qväfts, men att detta i så fall skett under sömnen och således oafsigtligt. Vid samma ransakning anmärktes, att K. ehuru hon gifvit temligen rediga svar på till henne framställda frågor likväl ådagalagt en viss svårighet att fatta, stundom visat sig förvirrad, stundom i hög grad nedslagen och åter vid andra tillfällen glad, så att hon utbrustit i skratt utan märkbar anledning. Vid fortsatt ransakning vidhöll K., att hon icke förorsakat sista barnets död; hennes uppgifter angående barnets läge, m. m., afveko härvid från förut meddelade; hon uppgaf nu, att detsamma vid hennes uppvaknande den omförmälda morgonen qvarlegat å hennes arm med ansigtet tryckt mot hennes bröst, samt att hon redan då upptäckt, att barnet varit dödt, och hade det varit af

sådan anledning hon, på sätt förut blifvit nämndt, upprest sig i sängen; kunnande den tilltalade ej redogöra för, hvarför hon vid nu nämnda förhållande ej påkallat någon af de innevarande och af hvilken anledning hon visat sig förvånad, då Nordlander anmärkt, att barnet var dött. Vid en senare ransakning erkände hustru K., som under tiden suttit häktad, att hon med afsigt afdagatagit barnet, dervid så tillgått, att sedan hon natten i fråga kl. omkring 3 på morgonen mottagit barnet af hustru Nordlander och lagt det till bröstet, hon länge legat vaken och derunder kommit att tänka på de svårigheter, som voro förenade med att föda och uppfostra barnet; att härvid den tanken plötsligt uppstått hos henne, att det vore bäst att skaffa barnet ur lifvet och derigenom undanrödja alla bekymmer för dess utkomst; att denna tanke inom en kort stund mognat till beslut, som hon också genast verkställt; att hon härvid med venstra armen, å hvilken barnets hufvud hvilat, under det att det diat hennes venstra bröst, tryckt barnets ansigte hårdt emot samma bröst, så att barnet häraf beröfvats andedräkten, och qvarhållit det i samma ställning, till dess hon känt, att det icke vidare gifvit något tecken till lif ifrån sig; att klockan då kunnat vara omkring 4 på morgonen, samt att hon derefter icke åter insomnat utan legat vaken till dess att barnets död upptäckts af värdfolket; och vidhöll K. bestämdt, att hon icke förrän vid nu nämnda tillfälle beslutat eller ens tänkt på att beröfva barnet lifvet samt uppgaf, att de yttranden, antydande afsigt att döda barnet, hvilka hon förut fält, endast varit ett skämt. Hon erkände nu ytterligare, att hon äfven afdagatagit sina båda i äktenskap med mannen sist födda barn, hvarvid hon förfarit på alldeles samma sätt som nyss skildrats. I afgifvet intyg af den 30 Maj 1886 förklarar fängelseläkaren, att han ej kunnat upptäcka någon sinnesförvirring eller annan sjukdom hos den tilltalade liksom ej heller bevakningspersonalen varsnat dylikt. För läkaren hade Kindbom uppgifvit, att hon sedan sitt 12:te år varit behäftad med fallandesjuka, som påkommit med mycket olika mellantider af stundom en stundom ända till 8 veckor. Anfallen skola hafva påkommit om nätterna och då efter större ansträngningar under dagen och åtföljts af obenägenhet för arbete och benägenhet för sömn. Verkligheten af dessa anfall betvivlas af fängelseläkaren, ehuru hon uppgifver sig haft 2 eller 3 under vistelsen på häktet. I allt fall, yttrar läkaren, kan det med största sannolikhet antagas, att hustru K. ej under natten, då sista barnet dog, haft något anfall och stödjer denna åsigt dels derpå, att hon ej vare sig på morgonen eller under dagen sedermera klagat öfver hufvudvärk, bristande matlust eller visat benägenhet för långvarig och hård sömn, hvilket allt hon uppgifvit pläga följa på anfallen, dels slutligen emedan anfallet, om sådant verkligen förekommit, bort inträffa mellan kl. 3 och 5,30, derunder dock vittnet Nordlander legat vaken i samma rum, men dock ej vet något derom. Fängelseläkaren finner vidare det ligga hustru Kindbom till last att hon, oakadt ej mindre än fyra hennes barn förut plötsligt affidit vid spääd ålder och, som det synts, fått sin dödsorsak sig ådragen bredvid modern i hennes säng, icke desto mindre låtit det sist affidna barnet ligga bredvid sig, och läkaren intygar slutligen, att han ingen anledning funnit att antaga, det Kajsa Brita Jonsdotter Kindbom skulle hafva qväft sitt barn Katarina Margreta under något anfall af sinnesförvirring, men att man ej med absolut visshet kan utesluta möjligheten af olyckshändelse, ehuru häremot talar hennes beteende såväl före barnets död som hennes tvetalan och beteende efter densamma. Under vistelsen å fängelset uppgifves Kindboms allmänna tillstånd hafva varit godt. För osnygghet, olydnad, tredska och ohöflighet undergick hon en gång disciplinärstraff (2 dygns förlust af sängkläder) med, som det uppgifves, afsedd verkan.

Under ransakningens fortgång erkände K., att hon äfven på enahanda sätt afdagatagit det i äktenskapet med mannen Kindbom 1874 födda barnet, som affidit den 24 Mars s. å., förmälände den tilltalade likväl, att, då hon hållit sistnämnda barn tryckt emot bröstet och börjat känna dess dödsryckningar, hon ångrat sig och ej velat fullfölja sitt uppsåt, hvarför hon lagt barnet från sig i sängen, der det qvidit och jemrat sig, samt att det varit härunder som det förutnämnda vittnet inkommit i rummet, och då hon förnummit barnets qvidande låte, framgått till sängen, der den tilltalade af rädsla för upptäckt låtsats sofva; att hustru K. emellertid derpå tillsagt sin man, som legat bredvid henne i sängen, men icke egt den ringaste kännedom om hennes brottsliga förehafvande med barnet, att gå upp och göra upp eld i spiseln, hvarefter hon satt sig framför elden med

barnet i knäet samt dervid vidtagit alla de åtgärder, som varit möjliga, för att åter väcka detsamma till lif och återställa dess genom qväfningen mycket medtagna krafter dock utan framgång, enär barnet efter en stunds förlopp affidit. På fråga om orsaken till de sålunda begångna morderna å de under äktenskapet födda barnen förmålde den tilltalade, att hon, som lede af fallandesjuka, i följd häraf varit klen till helsan och ständigt matt och sömning, hvarför barnens skötsel serdeles nattetid, varit henne mycket besvärlig samt att hon af sådan anledning önskat blifva dem qvitt. Så hade det inom äktenskapet förstfödda barnet den natt, mordet begåtts, såsom vanligt haft sin plats i en bredvid sängen stående vagg, derur den tilltalade upptagit det, hvarje gång det genom gråt och skrik gifvit tillkänna, att det önskade föda, hvarefter hon, sedan det erhållit di, åter nedlagt det i vaggan med undantag af sista gången, då hon, trött vid de upprepade digifringarne och vid att oupphörligt blifva uppväckt ur sömnen beslutit befria sig från barnet genom att, på sätt som derpå skett, afdagataga det. Vid nämnda tid hade makarne Kindbom bott hos hustruns föräldrar och befunnit sig i goda omständigheter. Beträffande mordet på den år 1879 födde sonen Per August förmålde den tilltalade, att hon, som då varit boende på det af makarne efter hemmanets försäljning inköpta torpet, den natt mordet begåtts, befunnit sig aldeles ensam i hemmet, enär mannen varit bortrest och hon icke vid nämnda tid haft någon tjenare; att äfven detta barn haft sin sofplats i en bredvid sängen stående vagg, derur hustru K. flera gånger under natten måst upptaga det, för att gifva det di; att hon i anledning häraf liksom i fråga om det förra barnet blifvit trött och utledsen vid detsamma och slutligen framemot morgonen beslutat afdagataga det på samma sätt som sonen Johan Erik, hvilket beslut hon också genast satt i verkställighet; att detta inträffat klockan omkring 8 på morgonen, hvarefter hon ännu en stund qvarlegat i sängen vid sidan af det döda barnet, samt att den förste, som derefter infunnit sig i den tilltalades hem varit hennes fader, för hvilken hon omtalat att barnet vore dödt. Beträffande den år 1880 födde sonen Per August uppgaf den tilltalade, att den natt, mordet å denne begåtts, mannen Kindbom varit hemma till klockan mellan 4 och 5 på morgonen, då han i något ärende afrest till Sundsvall, att efter hans afresa, dervid hustrun qvarlegat i sängen, under det barnet som vanligt haft sin plats i den bredvid stående vaggan, barnet börjat blifva oroligt, hvarför den tilltalade upptagit detsamma, för att gifva det di; att hon härvid kommit att tänka på, att barnet vore hinderligt för hennes sysslor under den instundande sommaren och att, om detsamma ej vore vid lif, hon skulle kunna uträtta mera till gagn för det gemensamma boet under makarnes då något tryckta ekonomiska förhållanden, att hon i anledning häraf utan vidare tanke eller förberedelse och utan att ens hafva fattat något egentligt beslut lagt armen omkring det vid hennes bröst liggande barnets hufvud och tryckt detsamma mot bröstet så länge, att det icke vidare gifvit något tecken till lif; att hon visserligen känt samvetsagg öfver morderna å de båda förut mördade barnen, men att detta icke kunnat afhålla henne från förbrytelsens upprepande, enär tanken härpå alltid kommit öfver henne så hastigt och öfvervinneligt, att hon ej kunnat motstå densamma; att hon deremot aldrig fattat något beslut i sådant afseende någon längre tid före brottets utförande och ännu mindre samtidigt med att barnen blifvit framfödde, att sedan hon sålunda på här ofvan uppgifna sätt afdagatagit omförmålda barn Per August, hon insomnat bredvid liket och sofvit till frampå morgonen; att ingen besökt henne eller infunnit sig i hennes bostad efter mordet, förrän mannen klockan omkring 9 återkommit från staden, då hon för honom uppgifvit att barnet dödt på morgonen, tilläggande den tilltalade, att de dödade barnen alltid varit fullt friska och utan fel, innan de af den tilltalade afdagatagits. Förstnämnda vittne, hustru Nordlander intygade, att hustru K. under sin vistelse hos vittnet och hennes man flera gånger haft anfall af fallandesjuka; att anfällen förekommit med högst olika mellantider, i det stundom 3 stundom blott en vecka förflutit från det ena anfallet till det andra; att de emellertid aldrig inträffat under dagen eller då hustru K. varit uppe, utan endast nattetid, då hon legat i sängen och yppat sig sålunda att hon uppgifvit ett högt skrik och derefter skälft och skakat under omkring 5 minuters tid, hvarefter hon hårdt insomnat, så att anfallet vanligen slutat med högljudda snarkningar; att hon emellertid ej haft något anfall den natt det i Oktober månad för-

lidet är af lidna barnet afdagatagits och ej heller natten förut, men väl den derpå följande natten; att hustru K. efter nämnda barns död varit rädd att visa detsamma för besökande, hvarför hon, då en af vittnets bekanta dagen efter barnets död kommit och begärt att få bese detsamma hustru K. icke aftäckt mera än barnets ansigte, att vittnet i anledning deraf helt och hållet borttagit den duk, hvarmed barnet varit betäckt och så medelst blottat hela dess kropp för den besökande; att hustru K. häröfver blifvit mycket förtörnad, i följd hvaraf, sedan den besökande aflägsnat sig, ordvexling uppstått mellan henne och vittnet; att hustru K. härunder yttrat till vittnet, att hon »ej skulle vara så stor i truten, emedan det skulle komma samma sjukdom på hennes eget barn»; samt att då vittnet något senare samma dag samtalat med en besökande, derunder hon stått med ryggen vänd åt det håll, der den vagga, hvori hennes späda barn haft sin plats, varit stående, hon, i det hon vändt sig om, sett hustru K. sitta i vaggan ofvanpå barnets hufvud, hvarför vittnet genast skyndat fram, aflägsnat hustru K. och upptagit barnet ur vaggan, dervid detta varit nära döende och endast med mycken möda kunnat fullkomligt återställas. Den tilltalade erkände riktigheten af hustru Nordlanders berättelse, men bestred, att hon haft för afsigt att qväfva dennas barn, utan hade hon, som setat på kanten af vaggan, derunder tagit öfverbalansen och mot sin vilja fallit ned på barnet. Den tilltalade uppgaf på fråga att hon icke haft något anfall af fallandesjuka under någon af de nätter, derunder hon föröfvat ifrågavarande morden. Af öfriga vittnen utom de förenämnda uppgaf ett, att hustru K. i hög grad vanvårdat sina ifrågavarande barn, i det hon lemnat dem utan erforderlig skötsel och vård och låtit dem ligga i smuts och orenlighet, hvaremot vittnet icke sett henne vara hård och våldsamt mot dem eller i öfrigt behandla dem illa — af ett annat, att den ännu lefvande sonen medan han ännu var späd, ofta varit utsatt för moderns synnerliga ovilja, så snart hon nattetid blifvit uppväckt, för att gifva honom di samt att hustru K. en natt legat hemma hos vittnet och dervid 2:ne gånger haft anfall af fallandesot, som båda gångerna yttrat sig sålunda, att hon plötsligt uppgifvit ett häftigt skrik, hvarefter hon skälfvande och tuggande fradga kastat sig af och an i bädden, till dess hon efter en kort stund insomnat. Angående barnet Johanna Wilhelminas död uppgaf ett vittne, som vid den tiden varit i tjänst hos den tilltalades fader, hos hvilken makarne K. då varit boende, att den natt, dödsfallet inträffat, varit mycket kall, hvarför barnet legat i makarne Kindboms säng; att vittnet, som haft sin sofplats aflägsen från makarne, icke kunnat se, hvad hustru K. företagit sig med barnet under natten, men ungefär vid midnatt förnummit ett kvidande läte från nämnda säng, hvilket förefallit vittnet besynnerligt och ovanligt; att detsamma emellertid endast varat en kort stund, hvarefter allt åter blifvit tyst; att vittnet icke iakttagit, om någon af makarne K. uppväckts af detta ljud eller i öfrigt vid nämnda tillfälle varit vaken, att ljudet icke vidare upprepats under natten, utan allt varit tyst och stilla, tills barnet på morgonen skulle nedläggas i vaggan, hvarvid den tilltalades fader mottagit det af den tilltalade, hvarvid någon af dem utropat: »Herre Gud, flickan är död.» Ett annat vittne uppgaf, att hustru K. långt före sitt äktenskap framfödt ett oäkta barn, som kort efter födelsen af lidit. Den tilltalade medgaf barnets födelse, men påstod först att det var dödfödt, men medgaf sedermera att det lefvat i ungefär 2 månader. Någon misstanke om mord fans dock ej, emedan det intygades, att K. med mycken omsorg skött och vårdat barnet. Hustru K. kunde på fråga icke angifva anledningen till sin ofvanberörda osanna uppgift, att barnet varit dödfödt. Slutligen erkände hustru K., på alvarlig uppmaning af domaren, att hon jemväl afdagatagit sitt 1872 födda flickebarn på samma sätt och af samma anledning som de öfriga och hade mannen Kindbom, som under natten legat till höger om den tilltalade, under det barnet deremot haft sin plats vid hennes venstra sida, icke heller egt kännedom om sättet för detta barns död eller kunnat hafva någon aning om den tilltalades brottsliga medverkan dertill. Vid slutransakningen antecknades, att den tilltalade vid de ransakningstillfällen, målet förevarit, efter det vederbörande fängelseläkares utlåtande angående hennes sinnestillstånd till Domhufvanden inkommit, uppfört sig mera lugnt och på ett mindre förvirradt sätt än under de föregående rättegångstillfallen, att hon numera icke visat den ringaste svårighet att uppfatta till henne framställda frågor, hvilka hon alla redigt besvarat, att hon visserligen syntes likgiltig för de

brott hon begått och icke tyckts fullkomligt uppfatta hela betydelsen af desamma eller storleken af det straff, hvartill hon derigenom gjort sig skyldig, men att hon icke vidare såsom förut utbrutit i någon omotiverad munterhet, samt att hon, tillfrågad om hon nu ej ångrade och kände samvetsqual öfver de begångna förbrytelse, gifvit till svar såsom orden fallit: »Jag kan just ej säga det.»

Kindbom intogs å Hernösands hospital den 21 Augusti 1886. Status præsens den 23 Augusti 1886: Kindbom har en kroppslängd af 144 cm., klen kroppsbyggnad och dåligt hull. Hufvudskålen visar intet anmärkningsvärdt, omkretsen 56 cm. Hufvudets hårbeklädnad riklig, svartbrun, ögonbrynen ljusare, ej täta, ansigtet långlagdt och något infallet med framstående haka, nästan alla tänder dels borta, dels anfrätta till roten; tungan visar intet färskt ärr. Öronen temligen platta, något stora, eljest utan bildningsfel. Huden visar följande ärr: ett på högra volarsidan af underarmen, ett mindre å venstra lårets insida i riktning af kârlens förlopp, slutligen en ytlig ärrbildning å ryggraden och ett stråligt ärr å venstra fotens stortå; endast dessa begge ärr, som likna brännskador, uppgifvas ådragna under ett epileptiskt anfall, hvarvid K., sittande framför spiseln, sysselsatt att aftaga strumporna, föll i elden.

Hudkânseln tyckes normal. Från bröstets organer anmärkes intet sjukligt; hjerttonerna äro rena, pulsen för närvarande omkring 80; buken mjuk, ööm, lifmodern temligen liten, ej fullt rörlig, tycks fixerad till fossa Douglasi, så att fundus ej kan slås om framåt, för öfrigt lindrigt retroverterad. Några utspända, varikösa vener å nedre extremiteterna isynnerhet i venstra lumsken. I anus intet abnormt. K. har sedan inkomsten ätit sin portion, haft öppning m. m. Hon har ett smilande sätt att yttra sig, svarar villigt på frågor och formelt redigt men med en viss oro eller förlâgenhet, temligen mångordigt men något dröjande, liksom hon behöfde tänka öfver svaren och öfvervinna en viss svårighet vid artikulationen (dialekten egendomlig såsom i Tynderö m. fl. socknars folkspråk). Frågade vid ankomsten hit, när hon fick resa hem, yttrade liksom tillfälligtvis och utan tecken till ledsnad, att hon »legat ihjäl barnet». Säger nu otvunget, ehuru med en besvärad, liksom förlâgen uppsyn, att hon qväft 3 barn genom att under digifningen hålla bröstvärtan fast en stund i barnets mun och trycka till. Det sista hade hon deremot qväft genom att »klâmma till halsen». Genast hon lade sig om qvällen kom matmodern och sade: »du ska' ge' »stintan» (flickan) mat.» Efter digifningen somnade hon, K., och skall haft ett anfall. Då hon vaknade märkte hon, att barnet var dött. Äfven omgifningen, påstår hon, trodde, att hon haft ett anfall. Hon brukar skrika, då anfallet börjar, känner ingenting i förväg, då hon får anfallet, hör ej sjelf skriket, får anfallen städse sofvande, vet ej om det, förrän hon vaknar, emedan hon då har hufvudvärk; har aldrig haft det under vakande tillstånd hvarken dag eller natt. Skall haft anfall för 8 dagar sedan i fångelset i Sundsvall (»vaktmästaren såg det»). Första anfallet skall hon haft vid omkring 12 års ålder.

²⁴/₈. Säger ungefär detsamma om sina anfall som i går, nämligen att hon faller om nätterna med långa, flera veckors mellantider; märker ej, när hon får dem (emedan hon sofver), men deremot märker hon på morgonen genom hufvudvärk, att hon haft anfall; hon märker inga förebud. Angående barnamorden (om hvars antal med afsigt ännu intet här direkt frågats henne) säger hon, att hon tagit lifvet af sina 3 barn men det sista, 4:de »dog vackert». Hon kände det svårt att lifnära dem och mannen hade rest bort. Dessa mord kommer hon ihåg, men tycker hon var »klen», då de begingos. 4:de mordet nekar hon för att hafva vetat om. Då hon nu erinras om sin bekännelse inför rätta och den tvetalan, som hon gör sig skyldig till angående 4:de barnets död, så gråter hon litet, talar häftigt om att det är sant, hvad hon nu säger. Beklagas sig något, men blir snart lugnare.

²⁶/₈. Vidhåller i allmänhet sina förra påståenden; förklarar motsägelserna i sina yttranden angående sista barnets död, att hon menat det, som »dog vackert» = det quasi-dödfödda; säger, att hon vid brottets begående ej tänkte på straffpåföljden eller det orätta deri, men väl på den lättnad, som skulle uppstå enär hon hade svårt att draga sig fram. Synes äfven nu ej inse sin brottslighet och visar ingen djupare rörelse, då man

föreställer henne det möjliga straffet för dylika brott. Angående förhållandet till repslagaregesällen berättar hon otvunget, att hon med denne, som hon ej förut kände, ej idkade coitus mer än en gång, hon hade strax förut af honom fått en krona till kaffe och detta frestade henne att villfara hans önskan. På fråga om hon haft för afsigt att döda detta hennes barn, såsom hennes ord angående »repslagareungen» (se handlingarne) antydde invecklar hon sig i motsägelser, förnekar i början uttrycket och säger sedan, att hon endast trott, att det skulle dö genom vådlig händelse.

²⁷/₈. Lär i natt haft ett anfall, som inleddes med ett häftigt skrik; hon »stjelpste» med ögonen, men lär ej ryckt i kroppen; anfallet räckte en half timma. Sedan somnade hon djupt och snarkade (allt enligt betjeningens uppgift). I dag säger hon, att hon har ondt i hufvudet och säger, att hon haft ett »språng» i natt (menar dermed fallandesot). Säger att sköterskan vet det nog, men sjelf mins hon ingenting deraf, emedan hon var insomnad. Såg ej sköterskan, som var inne; säger, att anfällen inträffa alltid under sömnen; säger dock, att hon en gång setat vid spiselns och skulle taga af sig skorna, då hon fick ett anfall och brände sig å stortån (se status præsens). Säger sig för närvarande hafva sin reglering, som hon alltid haft oregelbundet. Brukar hafva ondt i ryggen, då hon menstruerar.

⁴/₉. I går talades det med henne angående hennes brottslighet, hvarvid hon visserligen visade någon rörelse men ytligt och utan djupare känsla. I dag synes hon som vanligt belåten, småler och säger, att hon mår så godt här, vill ej komma härifrån annat än till Jesus och säger på fråga, att hon vill dö, om hon får en frälst själ (smågräter). Synes egentligen tillfredsställd med allt, blott hon får sin dagliga portion snus, en slö belåtenhet, som står i uppenbar motsats till hennes allvarliga belågenhet.

⁶/₉. Haft ett anfall i går qväll inledt med skrik, säger, att hon föll äfven på morgonen, begge gångerna under sömn; anfällen bekräftas af betjeningen. Hade enligt egen uppgift en sådan ängslan, som hon säger sig alltid haft efter anfällen. Ängslan sitter »åt hjertat».

¹⁵/₉. Ett epileptiskt anfall klockan 8 på aftonen i sängen. Började med skrik, sedan blef hon blå i ansigtet (betjeningens uppgifter). Vid läkarens (Fricks) ankomst några minuter derefter observerades: medvetlöshet, tuggning och tandagnisslan — uppåtvridna ögon. Efter 5—6 minuter kunde hon halvväckas, såg upp, men stirrade utan att svara, satte sig sedan upp och liksom sökte i kjorteln (efter snusdosan?). Efter omkring 15 minuters förlopp från början af anfallet lade hon sig ned och tycktes vilja sofva. Hon hade gjort ett par försök att svara på frågor, men syntes föga medveten. På morgonen visste hon att hon sett F.

²¹/₉. Enligt uppgift af Maria Majasdotter (idiot) skall patienten under samvaro med denna senare på klosetten yttrat, att hon skulle ställa sig tokig, för att undgå straff.

⁵/₁₀. Natligt anfall; ¹²/₁₀ likaledes anfall mellan 8—9 e. m.; ¹⁹/₁₀ anfall.

³/₁₁. I går afton vid 8-tiden fick hon som vanligt ett anfall inledt med ett skrik, hvarpå hon ryckte i hela kroppen (betjeningens uppgifter). Vid min ankomst (Hjertström) låg hon tuggande fradga, krampen för öfrigt syntes öfver. Puls 92 temligen full och jemn. Pupillen något kontraherad, ej märkbart reagerande för ljus; efter några minuter fixerade hon, då man ropade hennes namn, pupillen utvidgade sig nu temligen betydligt och stod stilla äfven vid ljusets närmande till ögat; pat. kastade sig oroligt fram och tillbaka, svarade ej på tilltal, men smålog efter en stund, då jag frågade, om hon var vaken. Syntes leta efter något liksom i kjortelfickan. Snusdosan låg på fönsterbrädet nära till hands. Säger i dag, att hon haft anfall i natt, som hon märker af hufvudvärken i dag; var hjertängslig i går; »ingen var hos henne och hon hörde ingen hjälpa sig i går» (amnesi). Säger sig vid ett föregående anfall (d. ¹⁵/₉) hört D:r Fricks röst, men ej sett honom.

⁹/₁₁. Föll i går afton kl. 8; anfällen starkare än i början (betjeningens uppgifter).

¹³/₁₁. Säger med belåten min på fråga huru hon mår, att hon mår bra, »då hon ej fall», »vet ej om, då hon fall». Har enligt uppgift stundom åtsättningar åt hjertat efter och äfven stundom före anfallet. Tycks ej

vara det ringaste berörd af tanken på sin sjukdom eller öfriga förhållanden. Reningen lär varit oregelbunden ända tills hon kom från cellfängelset.

²³/₁₁. Hade i förrgår natt 2 anfall och i går qväll ett dylikt; då jag infann mig vid det sistnämnda hade krampen i extremiteterna redan gifvit vika, hon låg tuggande fradga i ett halfsoporöst tillstånd med kontraherade pupiller, pulsen jemn, temligen full och mjuk, 88. Vid hastigt tilltal syntes hon lystra för ett ögonblick, men återföll snart i sin sömnaktighet, endast mumlande några obegripliga ord. Tog dock en pris snus, som bjöds henne ur hennes dosa. Pupillen utvidgades snart. I dag kommer hon ej ihåg någonting af det som hände i går, sedan hon lagt sig, säger, att hon hade hufvudvärk, då hon lade sig, men vet ej att någon varit hos henne. Menstruerar sedan i förrgår. Sköterskan uppgifver, att pat. en gång kastat vatten i sängen under ett anfall. Ord. Bromkalium 3 Gm dagligen.

⁶/₁₂. Prisar det erhållna läkemedlet (Brk); säger sig numera ej vara så ängslig som förr.

¹⁸/₁₂. Föll i går kväll kl. 9,30. Brkal-dosen ökas till 6 Gm dagligen.

1887 ¹¹/₁. Efter ett förhör till kontroll af hennes förra uppgifter framgår antingen att hon pådiktat sig medvetande och planläggning af de begångna brotten (se bekännelsen inför rätta äfvensom denna journal) eller ock blifvit missförstådd, såvida nämligen hennes nu lemnade uppgifter få anses riktiga; hon förnekar nämligen nu, att hon vetat om sina barns död, säger att hon aldrig vetat om, då något af dem dött, mer än det som »dog vackert»; talar under många beklagande uttryck om att hon aldrig visste till sig, då hon dödade dem, men vill ej heller erkänna, att hon en gång klämt ett främmande barn nästan till döds (se handlingarne). Hon nekar med ett ord allt. Hon blir under samtalet upprörd, röd i ansigtet, liksom förlagen, förklarar att hon är oskyldig.

¹⁸/₁. Känner sig dålig i dag; har en sådan hufvudvärk; har just haft sin rening; har fallit 2 gånger i natt, en gång vid 8-tiden, en gång senare, »skrek litet» begge gångerna. Bråkar ej så mycket som förr (detta enligt en patients uppgifter).

³/₂. I dag ber hon få tala enskildt med öfverläkaren och framställer dervid med en viss hemlighetsfull min och någon förlägenhet sin begäran att »bli kyrktagen efter sista barnet». Nekar fortfarande att någonsin försökt taga lifvet af barnet, blir upprörd och gråter, försäkrar ifrigt, att hon ej med vilja försökt taga något af barnens lif, säger, att den som sade, att hon skulle slippa med 300 kr., var vaktmästaren i fängelset, som trodde, att ett par 100-kr. skulle räcka att muta rätten med. Angående en af gossarne, den första eller andra, hon mins ej hvilkendera, uppgifver hon följande: mannen var den natten bortrest, hon hade barnet i sängen, då hade hon ett anfall, derefter märkte hon, att barnet låg stilla bredvid henne på armen, hon lyddes på dess andedrägt och sade för sig sjelf: »hvad i all världen går åt barnet», hon kände sig »förfallen» efter anfall, hon märkte, att barnet var aldeles dött, efter en halftimme ropade hon »Kindbom lille» (menar mannen), hade ej riktig sansning, då hon ej visste, att han var borta. Barnet låg med vårtan i munnen som de andra. 2:dra barnet var deremot sjukt på morgonen, hon skulle göra upp eld, för att värma det; hade ej haft anfall, innan det barnet dog. »Kindbom var borta den natten också.»

⁶/₂. Har i går afton haft anfall.

²¹/₂. Enligt en i samma rum liggande patients uppgift skall K. hafva fallit 3 gånger i natt (apokryfiskt).

²⁴/₂. Föll i natt kl. 1,30, skrek och hade samma rörelser och beteende som då hon observerades af läkarne (betjeningens uppgifter).

¹⁶/₅. Fallit i natt; menstruerar sedan ett par dagar.

²³/₅. Ligger i dag, säger, att hon har ondt i hufvudet; vet ej, om hon haft ett eller 2 anfall i natt.

⁸/₄. Föll i går qväll utan skrik kl. 9,30, började endast snarka (betjeningens uppgifter).

¹⁰/₄. Föll kl. 8,30 e. m. i går.

²⁵/₄. Haft diarrhé de sista dagarne; visat sig angelägen om medicin; har fått Dowers pulver, sedan Emuls. oleos. c. Opio + sjukportion. Säger sig nu bra.

¹/₆. Anfall den 4 och 15 maj samt i natt (betjeningens observationslista). Anfällen föregås icke alltid af skrik.

²/₆. Vid ett längre förhör med patienten, anställt i afsigt att utröna, huruvida hon fortfarande förnekar medvetande om barnens död samt huru hon vill förklara sin tvetalan, inhemtats hufvudsakligen följande. K. förnekar nu, som alltid på senaste tiden skett, all skuld i barnens död, men skildrar förloppet, åtminstone hvad angår de begge gossarne, olika mot förut. Af dessa kallar hon den ene Erik Johan och den andre Fredrik; då hon till en början erinras, att dessa namn ej äro riktiga, säger hon, att hon har ett uselt minne, då hon haft »språng» och fallit, har hon ofta måst fråga, »om det var Söndag»; kallar derpå den ene Johan, den andre tror hon var Erik Fredrik. På uppmaning att redogöra för förloppet af dessas död, gör hon till en början undanflykter, säger, att det »står i papperen» (handlingarne i målet ligga nämligen framme), ser orolig och upprörd ut; säger hon »mins ej huru det gick till, det var en natt, hon hade honom i vaggan, Kindbom var ej hemma, hade farit bort med lass den gången, hon hade bäddat ner honom (gossen), han tog på och gret, hade flaskan för jemnan, emedan hon ej gaf dem suga om nätterna, han skrek länge; hon lyfte upp honom en gång, lade derpå ner honom i vaggan, barnet låg i vaggan och dog»; på fråga: klämde Ni barnet eller gjorde det på annat sätt illa, att det dog, svarar hon ifrigt: »Nej Gudbevars för det, barnet var i alla fall klent, intet annat än döden var att vänta»; säg ej, huru det dog, hon somnade af ett litet tag, då hon vaknade var barnet dödt i vaggan. Hon skickade då bud på fadern, säger: »nu, sade jag, är gossen död». Detta var enligt hennes uppgift första barnet hon hade. Det andra i ordningen, Erik Fredrik tror hon, han hette, var sjukt, hon skickade bud på »Anna» på qvällssidan, hon såg, att det var så klent; då denna kom ned, hade hon det framför spisen; barnet afled på eftermiddagen; hade varit klent förra natten, var just som dåligt, dödligt sjukt. Nekar att gjort detta barn något ondt. »3:dje barnet var »stintan», som dog hos Nordlanders»; kommer ej ihåg hennes namn. »4:dje barnet är gossen, som lefver än»; på fråga, huru det förhåller sig med hennes öfriga barn? ser hon på en gång förvånad, upprörd och förargad ut, säger: »Hvad i Guds namn, ha' de lagt på mig flera»; vill ej gerna direkt besvara frågan, huru många barn hon har, men säger slutligen liksom förnärnad öfver en så enkel fråga: »jag har fyra barn». Nekar dessutom, att någonsin haft barn före äktenskapet. Att förmå henne gifva rent ut ett svar på frågan, hvarför hon uppgifvit olika berättelser inför rätta och äfven här förut, är förenadt med stor svårighet, liksom i allmänhet allt förhör med denna patient är tidsödande på grund af hennes osäkerhet i uppgifterna, tydliga minnesslöhet och svaga intelligens. Hon påstår slutligen, att denna bekännelse skedde af rädsla, hon trodde, hon skulle bli qvitt, om hon tog på sig att ha gjort det, och att hon skulle få strängare straff, om hon sade, att det skett i elände (= vanvård?) och i våda. Detta gjorde hon af skrämsel, både domaren och »Hallgren» (fjerdingsmannen) satt' och såg' på henne, hon hade ingen, som kunde underrätta henne, kände det, som hon var tokig o. s. v.; på fråga, om hon ej begärt få aflägga bekännelse, talar hon något om, att hon pratat derom med »pojkarne» på fängelset (betjeningen derstädes) och direktören, men lemnar inga tydliga upplysningar. Förloppet vid sista barnets död skildrar hon ungefär som förut, men nekar att hafva haft medvetande derom. Hvad beträffar anklagelsen att hafva begått våldsamhet mot Nordlanders barn, så påstår hon att detta är lögn. Uttrycket om »repslagareungen» har hon möjligen fällt, men ej menat allvarsamt (dessa begge punkter afhandlades före frågan om orsaken till bekännelsen). Patienten blir under förhörets fortgång mindre och mindre säker i uppfattningen och visar äfven andra tecken till mental utmattning såsom genom otålighet utbredda rodnader i ansigtet (vasomotorisk pares), darrning i händer och äfven i läppmuskulerna m. m. Försäkrar på flera frågor, att hon nu säger sanning; visar ingen fruktan, då man antyder, att hennes oskuld ej synes ådagalagd, utan säger bland annat i nästan förargad ton: »ha' de samvete att straffa mig, så må de.»

³/₆. Säger på fråga, huru hon sofvit i natt, att det är dåligt; hon »somnade ej förrän kl. slagit 12 och har i dag sådan hufvudvärk, men ej haft språng i natt». Bekräftar äfven i dag påståendet om sin oskuld, men

ändrar uppgiften angående första barnet derhän, att hon haft det i sängen och haft vårtan i munnen på det-samma, innan hon somnade; vet ej om hon klämt det, men håller det ej omöjligt. Synes ej ovillig att ytterligare tala om saken, men förefaller mera trött än vanligt. Är annars ej ovänlig eller visar ringaste tecken till fruktan för utgången.

⁵/₆. Anfall i natt; ⁷/₆ anfall; ¹²/₆ anfall; ¹⁸/₆ anfall.

²⁸/₇. Säger i dag på fråga, att hon haft 4 barn, en heter Erik Johan, som dödde, en Johan, som lefver, en Per August, »stintan» hette Karin. Vid efterfrågan om motsägelsen i hennes uppgifter angående mordet, blir hon som förut upprörd, rodnar, blir förargad, då hon erinras om motsägelserna. Säger, att hon »talte bort i tok» om sina barns död på fängelset, då hon ingen hade, som kunde hjälpa sig der. Direktören på fängelset sade, då hon reste hit, att hon afven här skulle »stå vid det» (vidhålla sin »bekännelse» inför rätta), emedan hon i alla fall var »tagen» (= öfverbevisad om brottslighet). Hon talar ungefär på samma sätt som förut om barnens död, men säger nu, att endast det sista kländes möjligen ihjel af henne (i våda), de andra »dogo vackert», »voro kläna och dödde»; ser upprörd ut, gråter litet, blir liksom förargad, då man fortsätter samtalet och uppvisar det osammanhängande i hennes berättelse, säger, att hon nu sagt sant. — Ett anfall under månaden.

⁵/₈. Fortsatta förhör ådagalägga endast hennes minnesslöhet jemte den för äldre epileptiske egendomliga svagsinnet, som ingalunda kan döljas genom en viss, ytlig reda i hennes sätt att skicka sig. På mina förnyade frågor angående hennes barn uppgifver hon, att äldsta barnet är Johan August; hade intet barn innan hon vardt gift, men var hafvande med denne gosse innan hon gifte sig. Vet ej, hvad datum han är född. Andra barnet tror hon, kallades också Johan August, detta föddes under andra året af hennes äktenskap. »Var 28 år, då hon gifte sig», kan ej säga hvad år.

»Tredje barnet är Erik Johan och han lefver, är född den 10 September och är 11 år nu.»

På fråga hvad fjerde barnet heter, svarar hon:

»Vågar ej säga — det var ju en flicka — densamma, som hon af våda qväfde — den som hon blef rädd med» — »vågar ej säga namnet — har en sådan uslig' minne.»

Femte barnet? »Har inget — kan ej ta' på sig flere.»

Hette intet af Edra barn Johanna Wilhelmina? K. börjar härvid se tveksam ut, säger: »var det kanske med kären (mannen)? Står det i prestboken?» Kan ej förmås erkänna flera än 4 barn.

Redan granskningen af ransäkningshandlingarne ger anledning att misstänka närvaron af epileptiska anfall hos hustru K., en misstanke, som vunnit styrka genom den sjukets egna uppgifter och blifvit bekräftad genom mina personliga iakttagelser under sådana omständigheter, som utesluta hvarje möjlighet af simulation.

Det är tydligt, att denna upplysning, ehuru i hög grad vigtig för bedömande af den tilltalades handlings-sätt, likväl ensamt för sig endast då räcker att bevisa hennes otillräknelighet, om det kunde ådagaläggas, att hon afdagatagit hvart och ett af sina barn under ett dylikt anfall. Full visshet härom torde aldrig kunna erhållas, men sannolikt måste det förefalla hvar och en, som känner sjukdomsfallets förlopp, att hustru K., som bevisligen trots sin nocturna epilepsi haft den olyckliga vanan att taga barnen till sig i sängen och låta dem ligga vid bröstet vid hennes insomnande, aldeles ofrivilligt råkat qväfva sina barn under det egentliga anfallet eller under det derpå följande soporösa tillståndet. Intet af hvad som inför rätta förebragts förmår utesluta möjligheten, att sådant varit förloppet vid barnens död. Icke ens deras vittnesmål, som tillbragt natten i samma rum som Kindbom vid ett par af dödsfallen, kunna anses bevisande för påståendet att K. icke haft epileptiska anfall under nätterna i fråga, enär Kindbom bevisligen då och då haft anfall, som ej föregåtts af skrik, och alltså lätteligen kunnat förblifva obemärkta afven för dem, som legat i samma rum; ännu mindre kan hustru Kindboms bekännelse inför rätta tillerkännas någon beviskraft och det af skäl, som nedan skola anföras. Emel-

lertid vill jag till en början antaga, att brotten begåtts mellan anfallen af epileptiska konvulsioner och utan närmare förbindelse med dessa samt tillse, huruvida hustru K. under mellantiden mellan anfallen kan anses tillräknelig eller icke. Redan af den tilltalades beteende inför rätta kan man sluta till ett abnormt sinnestillstånd och ännu tydligare framgår detta af härstädes förda anteckningar, som utvisa, att Kindbom befinner sig i ett temligen framskridet slöhetstillstånd (dementia), beroende på den organiska förändring i hjernan, som upprepade epileptiska anfall nästan alltid medföra. Detta tillstånd förräder sig genom svaghet i uppfattningen, svårighet att hålla tankarne samlade, mycket dåligt minne, slutligen slöhet i etiskt hänseende och i allmänna tecken på s. k. epileptisk karakter. Om äfven ransakningshandlingarne mindre tydligt ådagalägga denna slöhet hos Kindbom än den här förda journalen, så får man ingalunda deraf draga den slutsatsen, att den tilltalades intelligens skulle varit väsentligt bättre än under tiden före intagningen härstädes. Den långa tids observation, för hvilken hon här varit föremål, utesluta möjligheten af betydligare vexlingar i hennes slöhetstillstånd, som redan till följe af sin natur är temligen likformigt och både på grund häraf och tillfölje af epilepsiens sannolikt tidiga utbrott med all sannolikhet kan antagas sedan längre tid oförändradt. Förklaringen till den ofta påfallande redan och utförligheten i den tilltalades svar inför domstolen är således enligt min tanke mest beroende på en antagligen oafsigtig bearbetning, som dessa undergått vid införandet i protokollet; ty det är helt enkelt omöjligt, såsom mångfaldiga försök härstädes visat, att förmå Kindbom att afgifva sammanhängande svar vid ett muntligt förhör isynnerhet om detta utsträcker under längre tid än några minuter. Att en epileptiker, som befinner sig i ett temligen framskridet tillstånd af dementia, icke kan anses fullt tillräknelig, behöfver icke här nämnas, det återstår således endast att bestämma graden af tillräknelighet hos hustru Kindbom och häri ligger enligt min tanke den enda punkt af fallet, hvars afgörande kan föranleda tvekan. Vore de psykiska svaghets-symptom, som hustru K. visar, endast uttrycket för en lindrigare enkel dementia, utgörande t. ex. utgången af en öfverståndens sinnessjukdom, kunde kanske verkliga svårigheter för bedömande af tillräknelighetens grad förefinnas. Sådana de nu deremot verkligen äro, beroende på epileptisk degeneration, innesluta de emellertid så många momenter, som kunna inverka på tillräkneligheten utom den uppenbara slöheten; impulsiva drifter, utmärkande för epilepsien och medförande psykisk ofrihet, trots de kunna begås medvetet, vidare utbrott af vrede, som hos en epileptiker kunna hafva lika patologisk karakter, som hos sinnessjuka i allmänhet, kunna här med stöd af handlingarne åberopas såsom förklaring af hustru Kindboms handlingssätt såväl mot sina egna barn som mot det främmande (hustru Nordlanders), hvarjemte dock alltid måste framhållas den förut antydda möjligheten, att alltsammans skett i våda. Hennes egna uppgifter, ehuru motsägande i vissa enskilda delar, antyda det sistnämnda, iföljd hvaraf det enda, som rimligtvis härvid kunde läggas Kindbom till last, vore hennes försummelse att icke hafva förebyggt dylika olyckor; vårdslöshet och ligkiltighet äro emellertid just drag af den epileptiska karakteren och kunna redan på denna grund icke bestraffas. Mig förefaller det, som nämndt, sannolikt, att detta varit det verkliga förloppet vid dödsfallen och att hennes bekännelse varit ett visserligen dement försök att slippa undan straff så lindrigt som möjligt. Hennes skildring af händelserna angående barnen under början af vistelsen härstädes torde åsyftat att hålla uppe skenet af att bekännelsen inför rätta varit sann, till dess det blef äfven en så svagsint person som Kindbom tydligt, att hennes metod att försvara sitt handlingssätt var oriktig. Härmed må vara huru som helst, rättast och säkrast handlar man i ett fall som detta i att gifva det patologiska momentet största möjliga utrymme och bedöma otillräkneligheten derefter.

Någon simulation från hustru Kindboms sida i den mening att den skulle inverka på frågan om tillräkneligheten kan icke för ett ögonblick förutsättas. Hvarken de epileptiska anfallen eller den deraf beroende dementian kunna simuleras och ehuru enligt sakens natur icke fysikaliska tecken af samma valör kunna framläggas för existensen af den senare som för de förra så kan ingen, som närmare iakttagit Kindbom, misstaga sig på denna slöhet, som icke är mindre verklig därför, att den tillåter den sjuka att fullgöra sådana livets vanliga förrättningar, som icke fordra mera komplicerad tankeverksamhet, ja icke ens därför, att en viss be-

nägenhet för lögnaktiga uppgifter spåras hos den tilltalade, som derigenom ytterligare lägger sin epileptiska karakter i dagen. Med stöd af hvad jag här anført, får jag afgifva följande attest: Att hustru Cajsa Brita Kindbom, som lider af epilepsi med deraf följande svagsinne (dementia), vid tiden för det af henne senast begångna brottet och sannolikt äfven vid tiden för de föregående varit urståndsatt att sina handlingar fritt bestämma och dess följder bedöma samt att hustru Kindbom bör anses såsom för allmänna säkerheten vådlig, varder icke allenast på förut aflagd embetsed intygadt, utan bekräftas ock med denna min edliga förpligtelse: »så sant mig Gud hjelpe till lif och själ».

Efter noggrant öfvervägande af de upplysningar, som sålunda kunnat i detta mål vinnas, får Kongl Medicinalstyrelsen det utlåtande afgifva:

1:o att Cajsa Brita Kindbom sedan flera år lidit af fallandesot (epilepsia);

2:o att nämnda sjukdom hos Kindbom orsakat en högre grad af svagsinnet (dementia) hvilken, tydligen ådagalagd under hennes vistelse å hospitalet, med fullt skäl kan antagas redan hafva funnits för handen sedan längre tid tillbaka;

3:o att på grund af denna svagsinnet måste antagas, att hustru Kindbom ej mindre vid tiden för begäendet af den åtalade gerningen å hennes senast framfödda barn, utan ock med sannolikhet äfven vid tiden för de åtalade gerningarnas föröfvande beträffande hennes öfrige, äldre barn, varit beröfvad förståndets bruk och förmågan att sina handlingar fritt bestämma och deras följder bedöma, samt att Kindbom bör anses för allmänna säkerheten vådlig.

2. Sedan uti ett vid Gestriklands Östra tingslags häradsrätt anhängigt mål angående förre brädgårdsarbetaren Johan Gustaf Holmgren från Högbo, Vestanby, häktad och angifven dels för mord å sina svärföräldrar, f. tunnbindaren Fredrik Vilhelm Bergholm och dennes hustru, Anna Lisa, född Östberg, dels i förening med nämnda brott föröfvade tillgrepp, bemålde Holmgren erkänt, att han afdagatagit sina svärföräldrar, men tillika uppgifvit, att han begått detta våld under ett tillstånd af medvetlöshet, hafven I, med öfverlemnande af ransakningshandlingarne i detta mål, uti skrifvelse till Kongl. Medicinalstyrelsen den 7 December 1885, anhållit, att Medicinalstyrelsen ville afgifva utlåtande angående Holmgrens sinnesbeskaffenhet under ifrågavarande gernings begående; med anledning hvaraf Styrelsen emellertid ansett, att, innan det begärda utlåtandet kunde afgifvas, Holmgren borde intagas å hospital för att undersökning af sakkunnig person måtte kunna ega rum rörande Holmgrens tillstånd, uppgifterna angående hans föregående lif noggrannare prövas och möjliga inträffade tecken till sinnesrubbnings iakttagas.

Efter det Johan Gustaf Holmgren till följd häraf blifvit den 24 Februari 1886 intagen å Hernösands hospital, har öfverläkaren vid hospitalet, doktor E. Hjertström, efter att noga hafva under tiden iakttagit bemålde Holmgren uti ett den 23 sistlidne Juli afgifvet utlåtande sammanfattat sina iakttagelser samt lemnat det af Styrelsen åskade yttrande, med stöd af hvilket Styrelsen nu till slutlig ompröfning förehäft ifrågavarande mål.

Af handlingarne inhemtas först beträffande de brott för hvilka Holmgren, som fortfarande vårdas å Hernösands hospital, är åtalad hufvudsakligen på grund af hans egna uppgifter, att Holmgren den 4 Juni 1885 kl. mellan 2 och 3 e. m. ensam och till fots begifvit sig från sitt hemvist nära Gefle till närmaste stad i afsigt att söka arbete vid dervarande ångbryggeri, vid hvilket han förut haft anställning; att han mellan 8 och 9 på aftonen anländt till lägenheten Persborg, hvarest hans svärföräldrar, tunnbindaren Fredrik Vilhelm Bergholm och hans hustru voro bosatta; att Holmgren dervid gått in i det till lägenheten, som i öfrigt innehöll endast ett rum, hörande köket, der hustru Bergholm och makarnes ogifta dotter Emma befunno sig, hvaremot mannen Bergholm redan legat afklädd inne i rummet, enligt hvad Holmgren genom den öppna dörren kunnat iakttaga; att Holmgren, inkommen i köket, anhållit att få ligga kvar öfver natten, dertill hustru Bergholm lemnat sitt

samttycke, hvarefter Emma Bergholm iordningsställt en bädd åt Holmgren på en soffa i köket, der hans bemälda svägerska eljest plägade hafva sitt nattläger; att under det hon härmed varit sysselsatt, hustru Bergholm framsatt mat åt Holmgren, hvilken han jemte en mugg svagdricka förtärt, hvaremot Holmgren, som förnekat, att han förut under dagens lopp förtärt någon spirituosa eller öl, icke heller nu erhållit någon sådan dryck; att Holmgren under måltiden samtalat med sin svärmoder och svägerska, men icke på något sätt tvistat med dem utan varit nykter och för svägerskan syntes mindre språksam och mera saktmodig än vanligt; att klockan närmare tio Emma Bergholm aflägsnat sig för att skaffa sig nattlogis hos någon af grannarne, dervid hustru Bergholm läst ytterdörren och tagit in nyckeln, hvarefter hon, lemnande dörren till köket öppen, gått in i rummet och efter att hafva klädt af sig gått till sängs bredvid sin förut slumrande man; att Holmgren, som under hela tiden icke vexlat några ord med svärfadren, derefter jemväl klädt af sig en del af sina kläder, men behållit på sig byxorna, och gått till hvila i den för honom i köket iordningsställda bädden samt kort derpå insomnat; att Holmgren uppgifvit, att han omkring klockan två vaknat vid det han tyckte ett föremål, liknande »ett lurvigt träd, afsmalnande i begge ändar», komma nedsväfvande öfver honom och blifva liggande bredvid hans läger; att han förskräckt vid åsynen af trädet, som tyckts honom hafva lif, rusat upp ur bädden och ned på golvet, dervid det svartnat för hans ögon, och han förlorat medvetandet, så att han icke vetat, hvad han sedermera gjorde; att Holmgren, när han åter kommit till sans, stått vid svärföräldrarnes säng hållande i handen sin snusdosa af metall besudlad af blod, hvilken dosa han förut haft förvarad i sina byxor; att svärföräldrarne då legat döda och blodiga i sängen, samt att Holmgren då först kommit till besinning och insigt derom, att han, som icke varit försedd med annat tillhygge än snusdosan, dermed måtte hafva slagit dem till döds, efter hvad han antog i den föreställning, att de varit det föremål, som visat sig för honom i hans syn; att Holmgren vidare uppgifvit, att han, gripen af fasa öfver sin handling, ånyo förlorat sansen, men dock efter en stund återvunnit densamma, samt att han vid ett föregående tillfälle i följd af en liknande inbillad syn, dervid han äfven legat och sofvit och tyckt sig se en strimma från himmelen komma ned öfver honom, förlorat medvetandet om sina handlingar likasom han nu ej kunde erinra sig vare sig mot hvilken af makarne Bergholm han först riktat sina slag eller om någon af dem gjort motstånd, rört sig eller uppgifvit något jemmerrop, ej heller förklara hvarföre han, då trädet syntes honom alldeles bredvid hans läger, begifvit sig in i svärföräldrarnes sofrum eller ens minnes huru han kommit dit; att Holmgren, efter att andra gången återkommit till sans, af de kläder, han hittills behållit på sig, afklädt sig skjortan och en bussaron, som varit fläckade med blod samt ett lifstycke och ett par kalsonger och derpå efter att hafva tvättat blodet af sina händer i ett uti köket stående handfat, tagit på sig åtskilliga mannen Bergholm tillhöriga kläder och en mössa, hvilka dels legat på en stol bredvid makarnes säng, dels anträffats i köket, hvarjemte han tillgripit det kuddvar han under natten begagnat och deri inlagt tre kakor bröd, som han påträffat i köket; att Holmgren derefter aflägsnat sig, qvarlemnande sina aftagna klädespersedlar samt mössa och förenämnda snusdosan och gått mot Gefle, att de enda tankar han hade var att gå bort liksom drifven af en makt, utan att veta egentligen hvart han ämnade sig; att han emellertid icke gått in i staden utan förbi densamma norrut genom Söderhamn till Sundsvall och derifrån sjöledes begifvit sig till Hernösand, der han häktats.

Vidare har upplysts af Emma Bergholm, att fönstren till de mördades lägenhet varit försedda med rullgardiner och jalousier, men att de förra varit uppdragna, så att det varit så ljust att föremålen i lägenheten mycket väl kunnat urskiljas; att vid Emma Bergholms bortgång det bästa förhållande mellan Holmgren och svärmodern syntes råda samt att förhållandet mellan Holmgren och dessa i allmänhet varit välvilligt; att en annan af makarne Bergholms döttrar, Anna Almstedt, som dagen efter mordet haft arbete i en potatisåker i närheten af Persborg, då hon ej sett till föräldrarne gått jemte en annan person Oscar Hedlund fram till desses stuga, samt då hon funnit dörren läst tittat in genom fönstret, dervid hon sett makarne Bergholm ligga i sängen med täcket öfver sig, så att till och med hufvudena varit betäckta; att blod syntes på golvet bredvid äfven-

som taket varit blodbestänkt; att makarne legat vända mot hvarandra, hustrun ytterst; att Anna Almstedt jemte bemålde Oscar Hedlund med en knif petat upp den lästa förstugudörren och jemte andra personer trädt in och funnit makarne Bergholm döda och blodiga; att hustru Bergholm jemte flere andra sår haft ett djupt sådant vid hvardera tinningen och mannen åtskilliga sår i hufvudet, ehuru ej så djupa som hustruns, samt flera refben afbrutna och att hans ena öra varit nästan söndersargadt, och att samtliga såren haft samma storlek som bredden af ofvan omförmälda snusdosa, hvilken påträffats bucklig och nedblodad på en vid sängen stående stol och under en hustru Bergholm tillhörig näsduk.

Beträffande Holmgrens föregående lefnadsförhållanden har antecknats, att han är född i November månad 1841 af oäkta börd i Öster-Löfsta socken; att han haft god helsa och ett något häftigt lynne men i öfrigt ej företett några abnormiteter, liksom, så vidt känt är, ingen af hans släkt lidit af fallandesot eller sinnessjukdom; att han efter slutad skolgång och konfirmation tjenat på åtskilliga ställen inom sin födelsebygd samt sjelf uppgifvit bland annat, att han vid 18 års ålder enligt gårdsfolkets berättelse för Holmgren, en natt gått uppe liksom i sömnen och dagen derefter, nyss uppstigen, haft en svimning, om långvarig vet han ej, enär gårdsfolket, som sett densamma, ej särskildt yttrat sig derom eller om hans utseende under svimningen; att han, som sedan 1872 varit gift, försörjt sig såsom arbetare och ansetts såsom duglig sådan, att han varit anställd en längre tid vid bryggeri i Gefle, då han haft det bra; men likväl redan då börjat supa, ehuru han ej »försvinade sig», och att Holmgren efter det bryggmästaren grälat på honom, hastigt skiljts från denna anställning, dock med godt afskedsbetyg; att han derefter fört ett mera kringströfvande lif och börjat supa mera och känt sig harmen öfver att hafva mistat en bra plats samt haft orolig sömn och derunder sett sin första »syn»; att Holmgren efter denna tid år 1881 blifvit dömd för snatteri till böter och 1882 till straffarbete för första resan stöld, samt å länsfängelset i Gefle uttjenat straff för ifrågavarande brott, hvarefter han fått tillfälligt arbete och vistats i Högbo Vestanby ända till ifrågavarande våldets begående; att Holmgren omkring en vecka förut farit in till Gefle för att söka arbete samt några dagar derefter, sedan äfven hans hustru på hans begäran rest in till Gefle och sökt honom ett par dagar utan att träffa honom, infunnit sig hos en enka Vesterberg och visat sig upprörd och frågat efter sin hustru samt dervid fällt följande yttrande: »om ni visste huru mycket illa jag gjort, jag kan aldrig få Guds nåd», och gråtit och vridit händerna samt på enkan Vesterbergs fråga, hvad illa han gjort, svarat, »det skulle hon snart få veta»; att han denna tid supit mycket och vid ett tillfälle kort före mordet inne på en ölstuga i Gefle för en bonde beklagat sin ekonomiska ställning och derpå yttrat: »om det bara funnes någon att slå i skallen, så skulle jag på det sättet skaffa mig penningar», ehuru Holmgren förnekat, att han fällt ett sådant yttrande; att han den 4 Juni 1885 mellan 2 och 3 e. m. ensam begifvit sig till fots från sitt hemvist nära Gefle till sistnämnde stad för att söka arbete och mellan 8 och 9 anländt till Persborg, hvarefter så tillgått, som här ofvan relaterats; att han vid 2-tiden på morgonen lemnat de mördades bostad medtagande brödknyttet; hvarjemte bland de mördades effekter saknats dels 5 silfverskedar, som uppgifves plägat förvaras uti en i sofrummet stående dragkista, äfvensom en klocka, som några dagar förut setts hänga å väggen ofvanför makarne Bergholms säng, samt en s. k. sågsträckning, som förvarats i en läst bod, dit inträde kunnat vinnas genom användande af rätta nyckeln, som plägat förvaras och äfven återfunnits under tröskeln till boden; hvarjemte saknats en skuldförbindelse å 30 å 40 kronor, utgifven af Vilhelm Bergholm, hvilket papper förvarats i ett olåst hörnskåp i köket; men att Holmgren förnekat sig hafva tillgripit dessa saker, samt att denne i öfrigt bestridt, att han haft någon tanke på att genom svärföräldrarnes död bereda sig fördel, hvartill han ock så mycket mindre kunnat känna sig frestad, som dessa varit i mycket små omständigheter; att Holmgren emellertid inför Rätten upprepade gånger erkänt, att han begått ifrågavarande våldet, men att han icke derom vid gerningens utfövan varit medveten, enär han säger sig ingenting minnas mer än synen och ej visste något af förrän han vaknade upp och fick se, »huru eländigt han burit sig åt», liksom han förmenar sig icke känna någon egentlig ånger öfver sitt brott, då han ej varit medveten om detsamma. Vidare har anmärkts, att ett

vittne i målet, hvilket samma afton som mordet skedde, mött Holmgren på vägen nära Persborg, dervid funnit honom vara sig lik samt att intet i hans ansigte antydt, att han befunnit sig i något slags tillstånd af förvirring; att Holmgren på natten till den 5 Juni vandrat från mordstället fram åt stora landsvägen norrut och första natten legat i ett vagnslider; att han antagligen på tredje dygnet af sin vandring, hvarunder han icke innevarit i någon människoboning, framkommit till Sundsvall samt derefter den 23 Juni begifvit sig till Hernösand, der han hos en bonde en tid fått anställning; att han samma dag han dit anländt med ångbåt, sedermera på kajen igenkänts af vittnet Rosenlöf, som tillsport honom: »Heter Ni icke Holmgren och är från Gefle, och har Ni ej varit anställd vid ångbryggeriet derstädes», hvarpå Holmgren svarat: »Jo, men jag är från Ockelbo och det är bror min, som var på bryggeriet», samt uppgifvit, att han varit i staden 7 veckor; att Holmgren dock igenkänts af vittnet, ehuru Holmgren rakat af sig skägget, hvilket sistnämnde Holmgren först uppgifvit, skett efter hans ankomst till Hernösand; men sedermera ändrat derhän, att han redan i Sundsvall låtit raka af sig skägget; att Holmgren af polisen i Hernösand blifvit anhållen, men lösgifvits då han uppgifvit sig vara broder till den för mordet efterlyste Holmgren, men att han den 1 Augusti 1885 åter anhållits och häktats, ehuru han då uppgifvit sig heta Per Eriksson. Rörande Holmgren har af fängelseläkaren i Gefle, C. R. Sandberg, som iakttagit honom under ransakningstiden och dervid funnit Holmgren, som är af medelstor längd med gråblek ansigtsfärg samt normalt utveckladt hull och muskulatur, hafva ett i allmänhet lugnt ansigtsuttryck, vid förhörstillfällena tydande på fruktan, men vid samtal deremellan någon gång lifligt, med fullt fri intelligens och normala sinnesorgan; yttrar sig vid förhör med en viss försigtighet och syntes hans uppgifter något sväfvande, ehuru han på tillfrågan af läkaren vidhållit sin inför Rätten afgifna berättelse om förloppet af mordgerningen och om »synen», och att han sprang upp för att värja sig, ehuru han ej minnes hvad som sedan tilldrog sig; att hos Holmgren ej iakttagits andra rubbningar i nervsystemet än en lindrig darrning i tungan vid dess utsträckning, och att han vid förhören anfalles af skälfnig, något som dock aldrig observerades vid andra tillfällen, inga sinnesvillor, iris inervation normal, sömn och matlust goda, från hungorna tecken till chronisk katarr; samt att han under fängelsetiden uppfört sig lugnt; på grund hvaraf fängelseläkaren Sandberg afgifvit den edliga attest, att ransakningshandlingarnes innehåll jemfördt med dessa iakttagelser icke gifva vid handen några omständigheter i följd af hvilka Holmgrens uppgifter om hans sinnestillstånd vid brottets begående skulle kunna tillmätas någon betydelse, samt att hans sinnestillstånd i fängelset icke företett något sjukligt.

Öfverläkaren vid Hernösands hospital, der såsom ofvan är nämndt, Holmgren varit intagen sedan Februari månad 1886, Doktor Hjertström har uti sitt afgifna härhos bifogade utlåtande noga redogjort för hvad han under Holmgrens vistelse vid hospitalet om honom iakttagit och har bland annat i slutet af Maj månad 1887 skriftligen meddelat sig med Holmgrens hustru och till henne ställt åtskilliga frågor, som skulle kunna lemna närmare ledning vid bedömandet af hans sinnestillstånd, dervid hustru Holmgren uppgifvit att hennes man emellanåt haft kramp i händerna, isynnerhet då han varit drucken, och varit orolig i sömnen nästan jemt, äfven om han ej druckit dagligen; att beträffande den af Holmgren först uppgifna synen, han vid detta tillfälle sprungit upp och ut och varit alldeles förvillad samt om morgonen yttrat, att han drömt märkvärdigt; att hustrun, som ej varit tillsammans med Holmgren på 1½ vecka före brottets begående, ej känner hans tillstånd vid denna tidpunkt, men uppgifvit, att han på vintern haft ondt i bröst och hufvud samt klagat, att han var så ängslig, hvilket han äfven nämnt för flera andra personer, äfvensom att hustru Holmgren icke någonsin trott, att mannen med vett och vilja begått de ifrågavarande brotten. Öfverläkaren Hjertström anser, att Holmgrens häftiga lynne jemte dryckenskapsbegär, vagabondlif m. m. tala åtminstone snarare för än emot ett nevropatiskt temperament, att han till följd af afbrottet från närmast före mordet föregående dagars omåttlighet samt till följd af brist på föda befunnit sig i ett inanitionstillstånd, som gynnat uppkomsten af turbulenta psychiska symptom, hvaraf doktor Hjertström på grund af de föregående anfallen i öfrigt ansett honom lida; och har bemälda öfverläkare den 23 sistlidne Juli på grund af hvad han sålunda om Holmgren iakttagit jemte hvad af ransaknings-

handlingarne inhemtats, afgifvit det edliga utlåtande, att Johan Gustaf Holmgren vid tiden för de åtalade brottens begående, till följd af en transitorisk sinnesrubbing af sannolikt epileptisk natur, saknat förmåga att sina handlingar fritt bestämma och dess följder bedöma; att han, ehuru för närvarande lugn och redig, är utsatt för ett återfall af dylik sjukdom både på grund af bestående epileptisk konstitution och isynnerhet om alkohol tillåtes inverka på hans nervsystem samt att Holmgren således är att betrakta såsom för allmänna säkerheten relativt vådlig.

Med anledning af hvad sålunda upplyst blifvit och med särskildt afseende på öfverläkaren doktor E. Hjertströms utlåtande rörande å Holmgren under vistelsen på Hernösands hospital verkställd undersökning, får Medicinalstyrelsen anföra, att af de vunna upplysningarne framgå:

1:o att Holmgren redan vid 18 års ålder och sedermera ytterligare en gång under sin föregående lefnad företett sjukdomsanfall af den art, som häntyder på en under vissa förhållanden framträdande, svårartad rubbing af det centrala nervsystemet, sannolikt af epileptisk natur;

2:o att enligt vunnen vetenskaplig erfarenhet dylika anfall kunna framträda under form af öfvergående fullkomlig sinnesförvirring, utbildadt ursinne, s. k. transitorisk sinnesrubbing; och enär dylika anfall vanligen åtföljas af de mest förfärliga sinnesvillor, under ett fullständigt medvetslöst tillstånd, de ofta drifva den sjuke till föröfvande af de våldsammaste handlingar; samt

3:o att af hvad som förekommit angående Holmgrens tillstånd före, — under — och efter föröfvandet af våldet å svärföräldarne, makarne Berghölm, natten mellan den 4 och 5 Juni 1885, det måste antagas, att Holmgren dervid handlat under inflytande af ett sjukdomstillstånd af ofvanstående art, hvarföre ock Medicinalstyrelsen i öfverensstämmelse med öfverläkaren Hjertström får det utlåtande afgifva: att Johan Gustaf Holmgren vid åtalade handlingarnes föröfvande till följd af en transitorisk sinnesrubbing, af sannolikt epileptisk natur, saknat förståndets bruk och förmågan att sina handlingar fritt bestämma och deras följder bedöma. samt att Holmgren är att ense såsom för allmänna säkerheten relativt vådlig.

Öfverläkaren Björnström meddelar följande sjukdomshistoria:

Telefonmani eller telefonförryckthet, en modern form af primär förryckthet.

Det är naturligt, att de fixa idéerna hos förryckta hafva benägenhet att antaga en viss tidsenlig form, så att för tillfället rådande religiösa eller vetenskapliga åsichter och erfarenheter gerna påtrycka dem en på tidsandan beroende prägel. Då under medeltiden idén om onda andars inflytelse var förherrskande, träffar man numera, åtminstone bland de bildade klasserna, högst sällan några »besatta», deremot är icke ovanligt att träffa förryckta, som tro sig stå under inflytelse af magnetiska eller elektriska krafter, och, sedan telefonen infördes, har jag fått mottaga flera patienter på härvarande hospital, hvilka inblanda telefonen och telefonrådarne i sina förföljelseidéer. Isynnerhet är detta fallet med den unge man, hvilkens historia vi här anföra och hos hvilken denna idé blifvit så utarbetad, att han till och med anser sig sjelf förvandlad till en telefon. Ehuru mannen för öfrigt företer de vanliga symptomen af en primär förryckthet, äro dock telefonfunderingarne hos honom så förherrskande, att de väl förtjena framhållas såsom karakteriserande en serskild form, hvilken härvid för första gången beskrifves och hvilken torde förtjena namnet *telefonmani eller telefonförryckthet*.

Agenten B. från Stockholm, född 1851, ogift, intogs den 16 September 1883. Hans föräldrar kusiner; ingen inom släkten sinnessjuk. Hans utveckling normal, tills den vid 8 år syntes hämmad genom en hjernfeber. Under sista 5 åren muskelrheumatism i benen. Lynnet vanligen sorgbundet, stundom retligt. Städsse nykter och ordentlig i sina lefnadsvanor. I Juli 1883 sömnlöshet, bristande matlust, oförmåga att arbeta samt

vanföreställningar i form af förföljelseidéer: »folk sprungo kring huset och ville skjuta honom, minor anlades under golfvet, man krånglade med telefontrådar, som gingo i fönsterplattorna.» Orsaken till sjukdomen var sannolikt hjernfeber i barndomen och på senare tiden sorg öfver klen helsa och brist på sysselsättning, sedan han af sjukdom måst lemna en befattning på kontor.

Vid läkarebetygets afgifvande i September 1883 var blicken orolig och skygg, ögonen injicierade. Han var merändels stilla, än vek och gråtmild, än häftig och uppbrusande, så att han en gång slog sönder ett tamburfönster. Han vurmade för förföljelser medelst telefoner. Pulsen påskyndad, sömnen dålig. Status præsens i November 1883: temligen klen kroppsbyggnad, längd 172 centimeter, kroppsvigt 54 kilogram. Hufvudets horisontalomfång 56 cm., sagittala längdsomfånget 35,5, tväromfånget 31, längddiametern 18,2, bredddiametern 14,2, längdbreddindex 78, nedre pannbredden 11, ansigtslängd 11,2, ansigtsbredd 12 cm.

Patienten går oroligt fram och tillbaka i korridoren. Talet ej fullt sammanhängande. Han hoppar lätt öfver från ett ämne till ett annat. Han ger noga akt på hvad som tilldrager sig omkring honom, har ej lust för arbete eller förströelser. Han lider af vanföreställningar i form af förföljelseidéer, anser sig omspunnen af ett nät, som leder elektricitet, hvilken ger honom stötar om dagarne och orsakar erektioner och pollutioner om nätterna. »Genom mikrofon- och telefonapparater sprids hans tal och hans tankar. Om aftnarne ser han stundom bilder, som kastas in i hans rum genom fönstret ofvan dörren och som alstras af en laterna magica. Så har han sett Gripsholms slott, bekanta qvinnoansigten m. m.» Under hans rum finnes en »hickmaskin», (»frenograf»), som orsakar honom rätt mycket obehag. I maten finnes opium. Personer förklädda i stulna masker besöka honom och gifva sig ut för att vara hans anförvandter. (En syster och sväger brukade besöka honom; men han var vred på dem och ville ej känna igen dem). Jesuiterna, som flytt från Frankrike, flytta in i Sverige och gräfvä underjordiska gångar här och der i staden. Carl den femtonde dukade under för en långsam förgiftning» etc. Han är mycket missnöjd med sin vistelse på hospitalet, hotfull och bitter mot öfverläkaren, äfvensom mot besökande släktingar. Sömnen god, matlusten äfven. I början af 1884 blef han mera sluten och förbehållsam, talade mindre om sina idéer, men studerade fysik och bergsvetenskap och skref långa epistlar i naturvetenskapliga ämnen, samt en mängd bref till personer; som skulle förhjelpa honom ut från hospitalet. I en epistel beskriver han sin vistelse på Vermdön sommaren innan han sjuknade. »Qvällsmaten uppblandades, efter hvad jag kom under fund med, med en ganska stor mängd opium, hvilken pigorna troligen erhållit genom apotekare, läkare, provisorer, elever, pigor å ett apotek eller missbruk å ett recept — — — jag blef pinad med elektricitet, så att jag måste retirera hem till Norrmalmstorg, der *oisolerade telefonstöd blifvit anbragta på taket under sommaren och genom hvilka stöd elektriska luftströmmar gingo ned och förorsakade smärtor.* Till Vaxholms fästning med förgreningar åt andra håll måste troligen vara utlagdt något *hemligt telefonnät* eller hemligt fysiskt spionsystem, gående förbi Welamsund, emedan det röjdes för mig ofvanför det stället (Grundet) der f. d. fysiske Professorn och tjenstemannen i riksbanken Friherre Fock bodde.» Hela våren 1884 fordrade han ständigt att blifva utsläppt från hospitalet. Under sommaren fick han nästan hela dagarne gå ute ensam och promenera i hospitalsparken, utan att han gjorde några rymningsförsök. Tvärtom blef han genom denna milda behandling mera stilla, mild och foglig. Ofta stod han och pratade högt för sig sjelf, mycket förvirradt, men mest i fysiska och politiska ämnen. Då man frågar honom, hvad han säger, vet han det ej; *det är andra som tala genom honom, hans mun är blott en telefommynning, som släpper fram ljuden, utan att han gör något derför. Ja! han är sjelf en telefon!*» Någon nämnvärd förändring i hans tillstånd och idéer har icke inträdt under de år, som sedan förflutit. Han skrifer och läser mindre än förut, tycker fortfarande om promenader, pratar högljudt än i sitt rum, än i fria luften. Grubblar mycket på fysiska frågor och *anser sig fortfarande vara en af andra begagnad telefon.* För öfrigt uppfattar han andra förhållanden ganska klart och redigt och sköter sig med en exemplarisk ordning och noggrannhet. Stockholms hospital i Mars 1887.